

INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

I skuggan av en brottsutredning

En rättssociologisk undersökning om Polismyndighetens brottsofferstöd

Examensarbete i mänskliga rättigheter, 30 hp VT 2021

Linnea Weinz

Handledare: Damon Barrett

Abstract

The judicial system in Sweden has a tradition of focusing on the perpetrator of the crime. The lesser focus on victims may lead to a decreased focus on victims' human rights. This raises the question of how victims of crime obtain their right to health and healthcare. As the frontline authority regarding matters of crime, and often being the first actor victims meet, the Police can play an important role regarding improving victims' right to health and healthcare, by streamlining their work with victim support and offering contact to other relevant actors of health care.

This thesis seeks to abductively explore how Polismyndigheten in Polisregion Väst should implement victim support according to policy, and how victim support is implemented in practice. Two policies (Brottsofferarbetet inom Polisen: en nationell handlingsplan and Handboken för information till brottsoffer) and five key respondent interviews with criminal investigators have been qualitatively analyzed by open coding. The methodological framework of idea analysis and VFB-triads (values, descriptions and regulations) have then been applied to the discovered codes and themes. Furthermore, theories about internal and external understanding of law, as well as the concept of duty bearers and rights holders are used to understand the results of the study.

The main finding of the thesis is that the potential that Polismyndigheten has as a frontline actor disappears in unclear guidelines regarding how and why the organization should conduct victim support. There are also perceptions about other actors' greater responsibility regarding victim support, such as the social service, Brottsofferjouren and counsels for an injured party (målsägandebiträden). Furthermore, the idea of Polismyndighetens victim support is mainly based on making the investigation more effective and less stressful for the victim, treating victims with empathy and providing information about external actors' victim support. However, there is an experienced conflict between victim support and investigating in an objective manner. Lastly, victims' right to health and healthcare is often interpreted as support, such as counseling, and not as medical assistance.

Antal ord: 18 718

Tack

Jag vill främst tacka alla som har ställt upp på intervjuer och även alla andra som har visat ett intresse för undersökningen. Att få möjligheten att prata med er och ta del av ert arbete har varit ovärderligt för uppsatsen, och inte minst väldigt intressant. Ett stort tack bör även riktas till alla som har hjälpt mig att sprida förfrågan om intervjuerna, främst Ann Rönnäng.

Jag vill även tacka min handledare Damon Barrett för goda och tankeväckande samtal samt kommentarer. Tack till Petra Elb och Teresa Vilén för att ni alltid ställt upp och bollat alla tankar och känslor som väckts under uppsatsens gång.

Sist men inte minst vill jag tacka och lyfta alla er som arbetar outtröttligt med att främja brottsofferfrågan och försöker hjälpa de som är utsatta.

Linnea Weinz,

2021-05-05

Innehållsförteckning

Abstract	1
Tack	2
Förkortningslista	5
Tabellförteckning	5
1. Inledning och problemformulering	6
1.1 Syfte	8
1.2 Avgränsningar	8
1.3 Frågeställningar	9
1.4 Disposition.....	10
2. Definitioner	11
2.1 Hälsa- och sjukvård samt rätten till hälsa.....	11
2.2 Brottsoffer.....	12
2.3 Brottsofferstöd	12
2.4 Polismyndigheten	12
2.4 Ansvar	13
3.0 Metod och material	14
3.1 Urval	14
3.1.1 Urval av policy	14
3.1.2 Utredare som nyckelrespondenter	16
3.2 Källkritik	17
3.3 Intervjuer	19
3.3.1 Struktur och utformning	19
3.3.2 Genomförande och god forskningssed	21
3.4 Idéanalys	22
3.4.1 Tillvägagångssätt och analysapparat	22
3.5 Begränsningar	25
3.6 Forskningsetisk diskussion.....	26
4.0 Tidigare forskning	29
4.1 Brottsofferstöd	29
4.1.1 Goda myndigheter och brottsoffer	29
4.1.2 Erbjudandet om stöd.....	30
4.1.3 Brottsofferstöd och rättsväsendet	31
4.2 Polismyndigheten och brottsoffer.....	32
4.2.1 Kontakten med brottsoffer.....	32
4.2.2 Uppfattningar om Polismyndighetens brottsofferstöd	33

4.2.3 Förslag på förändringar	33
4.3 Makt och ansvar	34
4.3.1 Makt att hjälpa.....	34
4.3.2. Ansvarsutkrävande gällande rätten till hälsa.....	35
5. Teoretisk ansats	37
5.1 Intern och extern förståelse av policy i en kontext av mänskliga rättigheter	37
6. Presentation av resultat	40
6.1 Juridisk kontext	40
6.2 Politys rörande brottsofferstöd.....	40
6.2.1 Polismyndighetens brottsofferstöds syfte.....	41
6.2.2 Inte största ansvaret	42
6.2.3 Kryphålet i skyldigheten att informera.....	43
6.3 Polismyndighetens implementering av brottsofferstöd	44
6.3.1 Varför arbetar Polismyndigheten med brottsofferstöd?	44
6.3.2 Objektivitet och empati i konflikt	45
6.3.3 Någon annans ansvar.....	47
7. Diskussion och analys.....	49
7.1 Jämförelse av policy och praktik	49
7.2 Brottsoffer som medel och brottsofferstöd som mål.....	51
7.3 Objektivitet på bekostnad av brottsofferstöd.....	52
7.4 Målsägandebiträden som garant för brottsofferstöd	54
7.5 Är stöd samma sak som vård - och vem ansvarar för det?.....	55
7.6 Vad händer med kontakten?	57
8. Slutsatser och rekommendationer	60
8.1 Slutsatser	60
8.2 Rekommendationer till framtida forskning.....	62
9. Referenser	64
9.1 Lagar och offentliga tryck	64
9.2 Böcker, kapitel och e-böcker.....	65
9.3 Rapporter och artiklar	66
9.4 Hemsidor.....	69
9.5 Intervjuer	70
10. Bilagor.....	71
10.1 Inbjudan till intervju.....	71
10.2 Intervjuguide	72

Förkortningslista

BOJ	Brottsofferjouren
Brå	Brottsförebyggande rådet
HRBA	Human rights based approach
ICESCR	Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
SFS	Svensk författningssamling
VBF	värden, beskrivningar och föreskrifter

Tabellförteckning

Tabell 1. Exempel kodning, s.23

Tabell 2. Exempel VBF-strukturering, s.25

1. Inledning och problemformulering

Brott och straff har historiskt varit en angelägenhet mellan gärningsperson och brottsoffer. Innan det etablerade rättssystemet kommit till kunde brott hämnas av brottsoffret i fråga, för att få bot för oförrätten och återta sina rättigheter. Allt eftersom statsmakten har växt som aktör har staten även blivit en större och mer aktiv part i brottmål. Staten har nu tagit brottsoffers plats som den aktör som kan/ska utkräva straff och bot (Lindgren, 2004, s.43). Detta väcker frågan om hur statens rollskifte har påverkat och förändrat brottsoffers status och funktion i dagens rättsprocess.

I en rättsprocess har brottsoffer specifika rättigheter, exempelvis rätten till rättslig hjälp och ekonomisk kompensation (SFS rättshjälpslagen 1996:1619; SFS brottsskadelagen 2014:322). Men brottsoffer har även ytterligare rättigheter som inte nödvändigtvis är förknippade med en rättsprocess, som riskerar att hamna i skuggan av utkrävandet av ett straff. Alla människor har rätten till att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa, samt vård. Detta stipuleras i bland annat FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (härefter ICESCR), artikel 12 (UN General Assembly, 1966). Utöver den internationella konventionen finns det även svensk nationell lagstiftning som fastställer rätten till hälsa: hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30).

Det är inte ovanligt att brottsoffer behöver vård då utsatthet för brott kan ge upphov till kort- och långvariga psykiska och/eller fysiska problem (Brottsförebyggande rådet, 2018). Det är även viktigt att beakta att brottsoffer kan ha en komplex hälsoproblematik, utöver den ohälsa som kan uppstå av att bli utsatt för ett brott. Variationen av brottsoffer och bilden av ideala offer har exempelvis uppmärksammats mer och mer i modern tid, där bland annat psykisk ohälsa och missbruk hos brottsoffer diskuteras (se exempelvis Christie, 1986; Brottsofferjouren, u.å.-a; Lettevall, 2016;). Forskning visar även att brottsoffer själva har svårt att uttrycka sina behov av brottsofferstöd. Om brottsoffer inte känner till vilket stöd som finns och vilka rättigheter de har brukar de vanligtvis inte kunna formulera sitt behov utöver diffusa tankar om emotionellt stöd och/eller ersättning. (Sharpland, 1986, s.222; Brottsförebyggande rådet, 2009, s.9; Socialstyrelsen, 2012, s.27) Det finns alltså ett behov för brottsoffer att få tydlig information om och tillgång till den hälso- och sjukvård som de har rätt till.

FN:s generalförsamling antog år 1985 deklARATIONEN om grundläggande rättsprinciper för offer för brott och maktmissbruk (UN General Assembly, 1985). Deklarationen behandlar flera olika rättigheter, men artikel 14 och artikel 16 i deklARATIONEN formulerar brottsoffers rätt till vård och hälsa på följande sätt:

” Victims should receive the necessary material, medical, psychological and social assistance through governmental, voluntary, community based and indigenous means. (...) Police, justice, health, social service and other personnel concerned should receive training to sensitize them to the needs of victims and guidelines to ensure proper and prompt aid” (UN General Assembly, 1985).

Deklarationen är inte bindande, vilket innebär att Sverige inte har någon juridisk skyldighet att följa den. I praktiken innebär alltså inte deklARATIONEN att brottsoffers rättigheter garanteras. För att brottsoffers rättigheter ska förverkligas måste deklARATIONEN inkorporeras och implementeras i nationella lagstiftningar och policys. Det är en lång process kvar, då exempelvis det ännu inte ens finns en auktoriserad svensk översättning av deklARATIONEN (Brottsoffermyndigheten, 2019). Det skulle kunna indikera att det politiska intresset för brottsofferfrågor är lågt i Sverige.

Men brottsofferdeklARATIONEN pekar ut vilka specifika instanser och myndigheter som bär ansvaret för att tillgodose den rättigheten. Den statliga aktören i Sverige som är ålagd ett särskilt ansvar för brottsofferstöd är socialtjänsten, genom Socialtjänstlagen 5 kap 11 § (SFS 2001:453). Socialtjänsten ska *“verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp”* (ibid). Men i de flesta fall är det inte socialtjänsten som brottsoffer har den första kontakten med. Exempelvis uppmanar Brottsoffermyndigheten alla som blivit utsatta för brott att anmäla brottet till Polismyndigheten så snabbt som möjligt, vilket många även gör (Brottsoffermyndigheten, 2020). Således är det ofta Polismyndigheten som är den första myndigheten som brottsoffer kommer i kontakt med (Nationellt Centrum för Kvinnofrid, u.å.).

Detta framhäver vikten av att Polismyndigheten, som den första myndighet brottsoffer kommer i kontakt med, hjälper brottsoffer att förstå och realisera sin rätt till hälsa och vård. Enligt förundersökningskungörelsen (1947:948), 13a § 3 st ska målsägande så snart som möjligt informeras om vilka myndigheter, organisationer och andra aktörer som kan lämna stöd, hjälp och

vård. Vidare *bör* polisen sträva efter att ge alla medborgare råd och stöd, särskilt information som behövs till de som utsatts för brott med anledning av det inträffade brottet, enligt Polisförordningen (1 kap § 6).

Polismyndigheten ges en stor möjlighet att främja brottsoffers rätt till vård och hälsa beroende på om och hur de förmedlar information om, och kontakt med, andra relevanta aktörer. Det finns begränsad forskning i Sverige om hur brottsofferstöd fungerar i relation till rätten till hälsa och vård, och mindre uppmärksamhet har riktats till den möjlighet som Polismyndigheten har som första bemötande instans att främja den rättigheten. Denna uppsats avser att bidra till forskningen på två olika vis: för det första kommer den stärka och utveckla empirin, vilket kommer göras genom att granska hur brottsoffers rätt till vård och hälsa uttrycks i policy rörande brottsofferstöd och implementeras av utredare inom Polismyndigheten som bemöter brottsoffer. För det andra ger studien ett nytt teoretiskt bidrag till viktinologisk forskning (som ofta har en kriminologisk utgångspunkt) genom att använda sig av en mer sociologisk ansats, rättighetsbaserade koncept och teorier om implementering. Om det finns ett glapp mellan policy och praktik riskerar brottsoffers rätt till vård att hamna i ett vakuum och att inte uppfyllas.

1.1 Syfte

Mänskliga rättigheter ålägger aktörer med makt ett ansvar att skydda, upprätthålla och tillgodose individer deras mänskliga rättigheter. Uppsatsen syftar till att undersöka hur Polismyndigheten arbetar med brottsoffers rätt till vård och hälsa i policy och praktik, genom deras ansvar att informera om tillgängligt brottsofferstöd. För att göra detta kommer policys och intervjuer med nyckelrespondenter studeras. Syftet är att bidra med ny kunskap, för att stärka allas rätt till hälsa och vård, genom att identifiera och belysa eventuella utvecklingsområden inom Polismyndigheten gällande dess organiseringen och implementering av brottsofferstöd.

1.2 Avgränsningar

Uppsatsen undersöker brottsofferstöd, vilket kan innefatta flertalet aspekter, men avgränsas i detta fall till vård och hälsa, genom vård som syftar till att behandla de fysiska och psykiska konsekvenser som förorsakats av brottet. Inget annat typ av stöd, såsom exempelvis ekonomiska

ersättningar eller stöd i rättsprocessen undersöks. Denna avgränsning är nödvändig för att rama in den specifika rätten till hälsa och vård.

Vidare avgränsas undersökningen till nationell nivå på grund av uppsatsens omfång. De policys som finns på regional nivå (Europeiska unionen) och internationell nivå genom (Förenta nationerna) hade varit intressanta att inkludera, men valdes bort till förmån för material från nyckelrespondenter om hur implementeringen av policy och arbetet i realiteten fungerar.

Uppsatsen avser att studera brottsofferstöd i policy och praktik med fokus på Polismyndigheten. Endast den aktören kommer undersökas. Avgränsningen görs dels på grund av uppsatsens tidsram och omfång, och dels för att understryka det aktörskap och de möjligheter som Polismyndigheten har i frågan. Polismyndigheten är relevant att undersöka gällande brottsofferstöd på grund av att det ofta är den första myndigheten som möter brottsoffer. Hur det bemötandet fungerar dikterar villkoren för hur andra myndigheter kan arbeta med brottsofferstöd. Om det hade funnits mer tid hade även andra aktörerna varit intressant att undersöka. Socialtjänsten är relevant vid diskussioner om brottsofferstöd eftersom det är den statliga verksamheten som har en lagstadgad plikt att verka för brottsoffers tillgång till stöd och vård. Socialtjänsten valdes bort på grund av uppsatsens omfång. Brottsoffermyndigheten är den statliga myndighet som har i uppdrag att verka för brottsoffer, men har i detta fall valts bort eftersom deras verksamhet främst handlar om ekonomisk ersättning till brottsoffer, och hantering av brottsofferfonden. De erbjuder inget stöd i vårdande bemärkelse. Brottsofferjouren (härefter BOJ) har valts bort trots att det är en stor ideell aktör inom brottsofferstöd på grund av uppsatsens omfång. Hälso- och sjukvården har valts bort eftersom de inte har några policys som är direkt kopplade till brottsoffer.

Ytterligare avgränsas Polismyndigheten till Polisregion Väst, som består av Västra Götaland och Halland. Detta är även på grund av tidsmässiga begränsningar.

1.3 Frågeställningar

Den övergripande frågeställningen som uppsatsen grundar sig i:

- *Hur tillgodoses brottsoffers rätt till hälsa och vård av Polismyndigheten i Polisregion Väst?*

För att besvara den övergripande problemformuleringen kommer fyra underfrågeställningar att användas:

- Hur ska Polismyndigheten arbeta med brottsofferstöd, med fokus på vård och hälsa, enligt policy?
- Hur formuleras Polismyndighetens ansvar för brottsofferstöd, med fokus på vård och hälsa, enligt policy?
- Hur uppfattar utredare inom Polismyndigheten sitt ansvar gällande brottsofferstöd för att tillgodose rätten till vård och hälsa?
- Hur fungerar Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd, med fokus på rätten till hälsa och vård?

1.4 Disposition

Uppsatsen inleds i kapitel 1 med en introduktion till ämnet, undersökningens syfte, avgränsningar och frågeställningar för att uppnå detta. Sedan följer kapitel 2 med definitioner av centrala begrepp. Kapitel 3 redogör för val av material och metod, och inbegriper även diskussioner om källkritik, validitet och reliabilitet samt forskningsetik. Fortsättningsvis ger kapitel 4 en övergripande beskrivning av forskning om brottsoffer, Polismyndigheten och ansvarsutkrävande. I kapitel 5 redogörs de teorier som ligger till grund för analysen och hur de kommer att användas. Kapitel 6 redovisar de resultat som undersökningen kommit fram till, både gällande policy och praktik. Sedan följer en diskussion och analys av resultaten med hjälp av teorierna i kapitel 7. I kapitel 8 finns uppsatsens slutsatser och rekommendationer till framtida forskning. Avslutningsvis följer de referenser som använts i kapitel 9 och uppsatsens bilagor i kapitel 10.

2. Definitioner

I detta avsnitt definieras de centrala begreppen, samt hur de ska förstås för denna undersökning.

2.1 Hälsa- och sjukvård samt rätten till hälsa

Att vara i god hälsa innebär att må bra och att vara frisk. Hälsa- och sjukvård handlar om att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador (Kunskapsguiden, 2019). Det inbegriper inte bara kroppslig hälsa, utan även mentalt välbefinnande. Den mänskliga rätten till hälsa fastställs i ICESCR (1966), artikel 12.

Rätten att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa är komplex. Att ha rätt till vård är inte samma sak som att ha rätt till en god hälsa, då vår hälsa påverkas av fler faktorer än bara vård. Rätten till vård är mer kontrollerbar (men inte nödvändigtvis mer genomförbar) än rätten till hälsa i viss mån, eftersom rätten till vård i stort sett är en fråga om resurser.

“The right to health is closely related to and dependent upon the realization of other human rights, as contained in the International Bill of Rights. (...) The right to health is not to be understood as a right to be healthy” (UN Economic and Social Council, 2000)

Rätten till vård främjar rätten till hälsa men garanterar den inte. I denna uppsats är det främst rätten till vård som undersöks för brottsoffer, både fysisk och psykisk.

Hälsa- och sjukvård definieras i denna uppsats som sjukvård, psykiatrisk vård och tandvård i olika instanser (exempelvis primärvård och specialistvård). Även samtalsstöd ingår i denna definition. Definitionen har valts eftersom brott kan påverka utsattas fysiska och mentala hälsa; här är det inte ovanligt att tandvård glöms bort. Det har valts att inkluderas i definitionen eftersom vissa brott kan orsaka skador på tänder och munhälsan.

Fortsättningsvis är den vård som åsyftas i definitionen vård som behandlar konsekvenser av ett brott. Definitionen har valts eftersom polisen inte har ett ansvar för att tillgodose brottsoffers tillgång till vård när det rör sig om något som inte har med brottet att göra.

2.2 Brottsoffer

Det finns idag ingen enhetlig definition av vad ett brottsoffer är. Inom rättsväsendet brukar brottsoffer ofta talas om som målsägande. Termen målsägande avser en person som utsatts för brott, kränkts eller lidit ekonomisk skada av ett brott (Brottsförebyggande rådet, 2007, s.10).

Enligt FN:s deklaration om grundläggande rättsprinciper för offer för brott och maktmissbruk (1985) artikel 1 definieras ett brottsoffer som en person eller grupp som lidit psykisk eller fysisk skada, känslomässigt lidande, ekonomisk förlust eller väsentlig försämring av sina grundläggande rättigheter genom handlingar som strider mot strafflagarna i FN:s medlemsländer. Enligt BOJ gäller begreppet brottsoffer inte bara den som blivit utsatt för brott, utan även vittnen, anhöriga till den brottsutsatta och andra som försökt ingripa (Brottsofferjouren, u.å.-a).

Denna studie kommer definiera brottsoffer enligt definitionen för målsägande, alltså endast personen som utsatts för brott. Det görs ingen skillnad på vilket typ av brott personen blivit utsatt för. För att en person ska bli målsägande krävs det att personen anmäler brottet. Enligt de övriga definitionerna av brottsoffer är detta inte ett krav för att kategoriseras som ett brottsoffer, utan endast utsattheten för brott. I denna uppsats definieras brottsoffer utifrån de som blivit utsatta för brott och även anmält brottet, eftersom studien fokuserar på hur brottsoffers rätt till hälsa och vård tillgodoses av myndigheter efter att brott anmälts.

2.3 Brottsofferstöd

Brottsofferstöd i Sverige följer den europeiska traditionen som betonar stöd, information och ersättning (Af Sandeberg & Ljungwald, 2012, s.326). I denna uppsats definieras brottsofferstöd som stöd och vård, för att rama in rätten till hälsa och vård.

2.4 Polismyndigheten

År 2015 omorganiserades Polismyndigheten från att vara en organisation med 21 polismyndigheter och en Rikspolisstyrelse till en myndighet (prop. 2013/14:110). Idag är Polismyndigheten en enrådsmyndighet och är uppdelad i sju regioner: Bergslagen, Syd, Nord, Väst, Öst, Mitt och Stockholm. Varje polisregion har ett helhetsansvar för polisverksamheten inom området, vilket bland annat innebär utredande arbete, brottsförebyggande arbete och service

(Polisen, 2019). Eftersom denna uppsats är avgränsad till att undersöka verksamma utredare i Polisregion Väst är det endast den polisregionen som åsyftas.

2.4 Ansvar

Enligt Magdalena Bexell (2005, s.66) kan ansvar delas upp i två olika kategorier: nuvarande ansvar (prospective) och retroaktivt ansvar (retrospective). Nuvarande ansvar för något åsyftar en aktör som har en plikt eller skyldighet genom sin roll att säkerställa att den plikten eller skyldigheten uppfylls. Det kan handla om att något tillgodoses (productive responsibilities), att förhindra att en annan aktör bidrar till en negativ utkomst (preventive responsibilities) och att själv avstå från att tillfoga skada (protective responsibilities). Det handlar alltså både om positiva och negativa skyldigheter: att ansvara för att bidra med något eller för att avstå från att göra något. Retroaktivt ansvar handlar istället om att en aktör bär ansvar för något som har hänt, genom att aktören har misslyckats med att fullfölja en plikt och därmed är klandervärd. Det kan även likställas med de skyldigheter som stater har gällande mänskliga rättigheter: att respektera, skydda och tillgodose dem.

I denna uppsats definieras ansvar till nuvarande ansvar som kan kopplas till positiva skyldigheter, eftersom studien avser att undersöka Polismyndighetens förmåga att tillgodose brottsoffers tillgång till vård och hälsa.

3.0 Metod och material

Uppsatsen är en rättssociologisk studie som syftar till att kvalitativt beskriva förhållandet mellan policy och praktik gällande brottsoffers rätt till vård och hälsa. Detta kapitel kommer att diskutera val av material och metod för genomförandet av studien. Efter att urvalet av material och urvalsprocessen förtydligats följer en källkritisk diskussion. Fortsättningsvis följer en genomgång av valet av metoden idéanalys och hur den abduktiva arbetsprocessen under uppsatsen gått till. Kapitlet avslutas med en diskussion om uppsatsens begränsningar genom validitet och reliabilitet, samt att lyfta frågan om forskningsetik och reflexivitet.

3.1 Urval

Studien kan placeras i det rättssociologiska fältet eftersom materialvalet består av två delar: policydokument och intervjuer med nyckelrespondenter. Det delade valet av material har gjorts för att kunna jämföra policy och praktik, för att beskriva Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd och hur det påverkar brottsoffers rätt till hälsa och vård.

3.1.1 Urval av policy

Det valda policymaterialet syftar till att kartlägga hur Polismyndigheten avser att arbeta med brottsofferstöd. Här kommer den rättsliga aspekten av den rättssociologiska designen in. Materialet består endast av policys som är avsedda för Polismyndigheten, samt policys som rör brottsofferstöd.

Urvalet av materialet gjordes genom en sondering av tillgängliga policys på internet och via Göteborgs Universitets bibliotekstjänst. Det mesta av det material som framkom vid sökningar rörande brottsofferstöd är inte kopplat till Polismyndigheten, utan ofta Socialtjänsten eller BOJ. Vidare har även tidigare forskning om brottsofferstöd fungerat vägledande gällande relevant material. Genomläsning av svensk forskning på området har resulterat i en orientering av vad det finns för material. Fyndet kan delas upp i två kategorier: policy och lagstöd. Det lagstöd som är relevant för uppsatsens ämne är förundersökningskungörelsen 13 a§ (1947:948) gällande Polismyndighetens skyldighet att informera om vilka andra aktörer som erbjuder stöd och vård. Lagstödet är däremot inget som kommer ligga till grund för analysen, men är viktig bakgrundsinformation att inkludera för förståelsen av Polismyndighetens uppdrag.

De policydokument som har valts är den “Brottsofferarbetet inom Polisen: en nationell handlingsplan” (Lindgren & Rikspolisstyrelsen, 2003) samt “Handboken för information till brottsoffer” (Rikspolisstyrelsen 2013). Dessa har valts eftersom de är de policydokument som är tillgängliga och relevanta för uppsatsens forskningsfråga, trots att de är relativt gamla. Dessutom har Polismyndigheten omorganiserats sedan Rikspolisstyrelsen gav ut materialet. Policyerna har valts trots detta eftersom inga nya eller uppdaterade versioner hittats. Det tyder på att det är de policyerna som Polismyndigheten ska basera sitt brottsofferarbete på. Att dokumenten är lite äldre kan dock innebära att det praktiska brottsofferarbetet har utvecklats med tiden till att bli något som inte formuleras i dokumenten.

Ett annat material som är värt att lyfta men som valts bort är regeringens proposition om stöd till brottsoffer (2000/01:79). Propositionen beskrivs i litteratur om brottsofferarbete vara viktig för brottsofferarbetet i Sverige (Lindgren, 2004; Enarsson, 2013). Propositionen har dock valts bort i denna uppsats på grund av regeringens utlåtande om propositionens funktion:

“Det ankommer dock inte på regeringen att lämna synpunkter på hur polisen bör organisera sin verksamhet. Generellt sett bör brottsofferfrågor vara en integrerad del i polisarbetet. Samtidigt är det naturligtvis angeläget att det finns en klar ansvarsfördelning vid varje polismyndighet för brottsofferverksamheten. Rikspolisstyrelsen arbetar emellertid kontinuerligt för att förbättra polisens stöd till brottsoffer och hur detta stöd skall organiseras ankommer det på myndigheten själv att ta ställning till.” (proposition 2000:01/79, s.14).

Det finns mindre anledning att undersöka ett dokument som inte avser att fungera som reglerande för Polismyndighetens organisering av brottsofferstöd. Vidare har propositionen inget specifikt fokus kring brottsoffers rätt till hälsa och vård. Dessutom berör propositionen övergripande förändringar som bör göras gällande brottsofferfrågan, snarare än hur anställda inom Polismyndigheten bör arbeta för att brottsoffer ska tillförsäkras hälsa och vård. Eftersom uppsatsen avser att undersöka hur policy (handlingsföreskrifter) och praktik hänger ihop blir propositionen mindre relevant, även om den hade varit intressant att inkludera och undersöka gällande generell samordning av brottsofferstöd.

3.1.2 Utredare som nyckelrespondenter

Materialet som syftar till att utgöra den sociologiska delen av den rättssociologiska studien består av 5 intervjuer med nyckelrespondenter som är yrkesverksamma utredare inom Polismyndigheten i Polisregion Väst. Det begränsade antalet kvalitativa intervjuer har valts för att även ge utrymme åt policyanalys. Det empiriska materialet från intervjuerna ämnar beskriva hur Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd fungerar och om/hur de idéer som uttrycks i policy implementeras.

Även om dessa policys ska gälla Polismyndighetens verksamhet i hela landet har urvalet av nyckelrespondenter begränsats till utredare i Polisregion Väst. Den begränsade empirin gör det visserligen svårare att uttala sig om ett resultat som skulle gälla hela Polismyndigheten. Samtidigt ger avgränsningen resultatet ett högre förklaringsvärde gällande Polisregion Väst. Studien har fortfarande ett generaliseringsanspråk eftersom alla polisregioner som ingår i Polismyndigheten lyder under samma policys och ska få samma information och utbildning, även fast det är svårt att säga att resultaten går att generalisera för hela landet då det kan finnas regionala skillnader. Undersökningens resultat kan däremot ge en indikation, som kan stärkas i de regioner där det finns samma organisatoriska likheter, etcetera.

Urvalet av yrkesverksamma utredare grundades främst i ett resonemang om nödvändigheten av möten med brottsoffer. För att studien ska kunna säga något om brottsofferstöd i realiteten är det viktigt att nyckelrespondenterna som utgör materialet faktiskt har en kontakt med brottsoffer på en regelbunden basis. Detta kan anställda inom Polismyndigheten ha på olika sätt. Poliser i yttre tjänst kan exempelvis möta brottsoffer om de blir kallade till en brottsplats, medan utredare möter brottsoffer i förhör när en förundersökning har påbörjats. Båda typerna av bemötande av brottsoffer är intressant, men i denna studie har urvalet begränsats till utredare. Urvalet gjordes på grund av definitionen av brottsoffer i denna undersökning, vilket är en person som blivit utsatt för ett brott och anmält det. Poliser i yttre tjänst kan möta brottsoffer som inte nödvändigtvis anmäler det brott som de utsatts för. Dessutom finns det en poäng i att brottsoffer informeras om stöd vid en tidpunkt som inte är i direkt anslutning till brottet, för att de på ett bättre sätt ska kunna tillgodogöra sig den informationen som Polismyndigheten ger. Därför är det intressant att undersöka hur utredare arbetar med att informera om brottsofferstöd, eftersom de träffar brottsoffren vid ett lite senare stadium än poliser i yttre tjänst.

Vidare har urvalsprocessen fungerat som ett snöbollsurval samt bekvämlighetsurval (Esaiasson et al. 2017, s.189–190). En första kontakt togs med den regionala samordnaren för det brottsförebyggande arbetet i Polisregion Väst, för en sondering om undersökningen skulle vara möjlig att genomföra. Därefter vidarebefordrade hen en inbjudan till intervju (se bilaga 1) till det regionala kansliet, som beredde förfrågan. Sedan skickades förfrågan vidare till utredningskanslierna i Polisregion Väst. Därefter fick yrkesverksamma utredare ta del av förfrågan och möjlighet att uttrycka intresse för att delta i undersökningen. Efter att det var få som visat intresse skickades ytterligare en inbjudan ut till alla lokalpolisområdeschefer.

Eftersom urvalet har fungerat som ett snöbollsurval och genom principen “först till kvarn” skulle det kunna innebära att de aktuella respondenterna har mer kunskap om ämnet än den gemene utredaren. Detta eftersom de eventuellt även har ett större intresse än den gemene utredaren då de är intresserade av studien, och därmed snedvrider resultatet av undersökningen. Hade fler respondenter kunnat inkluderas och urvalet vara randomiserat av alla yrkesverksamma utredare i Polisregion Väst hade undersökningens signifikans var högre.

Det är värt att notera att rekryteringsprocessen av respondenter har varit svårare än vad den kanske vanligtvis skulle varit på grund av pandemin. Polismyndigheten är vid tidpunkten för uppsatsens genomförande, precis som många andra myndigheter och yrkesgrupper, präglad av många sjukskrivningar och ökad arbetsbörda för de som är friska att arbeta. Detta leder till mindre tid över för annat, såsom att ställa upp i en intervju.

3.2 Källkritik

Den källkritiska bedömningen av materialet utgår från Göran Leths och Torsten Thuréns (2000) fem källkritiska kriterier: tid, beroende, äkthet, tendens, och trovärdighet.

Kriteriet tid handlar i stora drag om källans relevans (Leth & Thurén, 2000, s.23). Som tidigare diskuterat anses det inte ha gått för lång tid för att det materialet som består av policys ska ha blivit irrelevant att använda i undersökningen, då det inte finns några nyare versioner av policys eller handlingsplaner för polisens brottsofferstöd. Däremot är det värt att notera att det faktiskt har några

är på nacken, vilket kan förklara om det inte längre har någon större relevans i organisationen (även fast det egentligen ska det eftersom det är det nyaste materialet i frågan). Eftersom informationen som kommer fram i intervjuerna inte handlar om något som hänt för länge sedan, utan om hur utredarna arbetar med brottsofferstöd i sin vardagliga verksamhet finns det inte någon större risk för att det ska ha förflutit tid som förvränger eller försämrar minnena av deras upplevelser och idéer. Allt material anses alltså relevant ur en tidlig aspekt.

Kriteriet beroende handlar om att säkerställa att källan inte har traderats, det vill säga gått i flera led, om möjligt (Leth & Thurén, 2000, s.23). Om detta har skett finns det risk för att den ursprungliga informationen har förändrats. Eftersom intervjuerna avser att undersöka enskilda utredares egna uppfattningar om ansvar kring brottsofferstöd och rätten till vård och hälsa för att analysera strukturer inom Polismyndigheten finns det ingen risk för trädning då informationen hämtas från primärkällor. Det samma gäller det skriftliga materialet av policys som är hämtat från primärkällan.

För att säkerställa en källas äkthet kontrolleras det om källan är vad den utsäger sig att vara (Leth & Thurén, 2000, s.24). Policy-materialet anses vara äkta då det hittats via myndigheternas officiella hemsidor och inhämtats från Göteborgs Universitetsbibliotek. Gällande intervjuerna finns det ingen större risk för att respondenterna inte skulle vara utredarna som de utger sig för att vara, då kontakt med dem har upprättats genom myndigheten.

Om en källa är tendentiös betyder det att den inte är tillförlitlig då den har ett eget intresse i frågan som kan influera svaren. Detta kan exempelvis göras genom över- eller underdrifter, anspelningar på känslor, vilseledande språk och rena lögner (Leth & Thurén, 2000, s.26). Det finns inte någon större risk för detta i det tryckta materialet, då det är material som är skapat för att vara förståeligt och pedagogiskt. Det finns däremot en större risk för detta gällande intervjuerna. Det finns en risk att respondenterna modifierar sina svar för att framställa sig själva i en högre dager, då de kan ha ett intresse av att inte förmedla en bild av att de utför ett undermåligt arbete med brottsofferstöd. För att undvika detta kommer syftet med studien förtydligas för respondenterna, vilket är att undersöka strukturer inom Polismyndigheten och inte enskilda medarbetare. Vidare konstrueras även intervjufrågorna på ett sådant sätt att respondenterna förhoppningsvis upplever ett inbjudande

och icke fientligt klimat. Fortsättningsvis finns det en risk att respondenterna modifierar svaren för att hålla Polismyndigheten om ryggen, i en kåranda. För att undvika detta förtydligas syftet med studien för respondenterna, vilket är snarare att utforska än att kritisera. Respondenterna kan också modifiera sanningen om att de är rädda för att deras svar ska komma ut till Polismyndigheten och ge eventuella konsekvenser. Respondenterna kommer även försäkras om att allt de säger konfidentiellt och att de strävas efter att ges anonymitet genom ett avkodat material.

Det sista begreppet som Leth och Turén lyfter är trovärdighet. Sammanfattningsvis handlar det om att undersöka om källan har befogenhet att uttala sig om det som informationen rör (Leth & Thurén, 2000, s.32). Alla källorna anses uppfylla detta kriterium. Det skriftliga materialet kommer från myndigheter och aktörer som har befogenheten att bestämma om Polismyndighetens organisation och arbete. Respondenterna anses ha befogenhet att uttala sig om frågan, då det inte är en expertkunskap som eftersträvas, utan en bild av hur brottsofferstödet fungerar generellt. Respondenterna behöver alltså ingen annan egentlig extrakunskap eller dylikt, utöver att vara en utredare inom Polismyndigheten som arbetar med brottsoffer.

Sammanfattningsvis anses källorna uppfylla de källkritiska kriterierna för att ge undersökningen och resultaten en trovärdighet och relevans.

3.3 Intervjuer

I detta avsnitt beskrivs strukturen kring intervjuerna och hur intervjuguiden har utformats. Vidare diskuteras genomförandet av intervjun, med fokus kring de krav som ställs för god forskningssed och etik.

3.3.1 Struktur och utformning

Intervjuer kan planeras och genomföras på olika sätt. I detta fall har sjustegsmodellen i Kvaless och Brinkmanns upplägg i boken om "Den kvalitativa forskningsintervjun" (2017, s.141) använts. Syftet med intervjuerna är att insamla beskrivningar av en livsvärld, för att påvisa olika praktiker som kan tas för givna för inblandade personer (Esaiasson et al., 2017, s.262). Intervjuer är generellt ett bra komplement till en policyanalys, för att ge ett perspektiv "inifrån". I detta fall är det nödvändigt för att kunna identifiera och beskriva det eventuella rummet mellan policy och praktik.

Intervjuerna har valts att göras semistrukturerade, vilket betyder att de grundar sig i en mängd strukturerade frågor i en intervjuguide (se bilaga 2), men lämnar utrymme för eventuella följdfrågor och tankar. Det semistrukturerade upplägget valdes framför det strukturerade för att ge respondenterna ett större utrymme att utveckla sina tankar och resonemang, genom att de tillåts associera mer fritt. Det gav även en möjlighet att följa upp resonemang som inte förutspåts men som anses relevanta och intressanta för undersökningen. Eftersom uppsatsens ansats är explorativ och beskrivande passar detta upplägg bättre än en strukturerad intervju som enligt Kvale och Brinkmann (2017, s.148) ger lite utrymme till att just utforska respondenternas tankar och resonemang, och är mer hypotesprövande. Vidare har intervjufrågorna grundat sig i det teoretiska stödet (som redogörs för i kapitel 5) och forskningsfrågorna, enligt abduktion.

Ett exempel på en strukturerad intervjufråga, med följdfrågor:

Vad är Polismyndighetens roll när det kommer till brottsofferstöd?

- *Vad har polisen för skyldigheter gentemot brottsoffer?*
- *Vad tycker du att polisens roll borde vara?*

Nackdelen med den semistrukturerade tekniken är att intervjuerna blir svåra att planera i detalj. Det finns heller inte någon garanti för att respondenterna ska associera på samma sätt, vilket innebär att följdfrågorna kan skilja sig åt. Detta kan resultera i ett material som är svårt att analysera och hitta tydliga mönster i. Medvetenheten om denna nackdel gör att fokuset under intervjuerna läggs vid de strukturerade frågorna.

Fortsättningsvis är det värt att nämna att det finns även något som kallas intervjuareffekten. Intervjuareffekten handlar om att personen som intervjuar påverkar de svar som respondenterna ger på något sätt. Det kan dels handla om ledande frågor, dels om att egenskaper eller attribut som intervjuaren har får respondenten att modifiera sina svar. Det finns en risk att respondenterna vill göra bra ifrån sig svara "rätt", och därför anpassar sina svar efter vad de tror att intervjuaren vill höra. Det är svårt att veta när och i vilken utsträckning som intervjuareffekten sker. För att minska risken för snedvriden information har ledande frågor försökts undvika i största möjliga utsträckning.

3.3.2 Genomförande och god forskningssed

Respondenterna informerades i inbjudan till intervjun om att intervjuerna kommer att spelas in för att transkriberas i efterhand. Samtycket för detta bekräftades även innan intervjun började. Denna metod har valts framför en löpande transkribering för att inte missa något väsentligt och för att fokus ska riktas åt eventuella relevanta följdfrågor i enlighet med den semistrukturerade intervjun, snarare än att skriva. Intervjuerna transkriberades under de efterföljande dagarna efter intervjuerna. Respondenterna har även erbjudits möjligheten att läsa igenom transkriberingen från sin intervju, vilket alla har avböjt.

De inspelade ljudfilerna och transkriberingarna förvaras på en USB-sticka som ingen annan har tillgång till. Från intervjuerna är det endast utvalda citat som sparas online, via Google Drive. Citaten är då avidentifierade så det inte går att koppla ett citat till en specifik person. Korrespondensen med intervjupersonerna har genomförts via tjänsten Gmail, och ett förstärkt lösenordsskydd har vidtagits (tvåfaktorsauktorisering) för att minska risken för dataintrång.

När undersökningen är avslutad och uppsatsen är publicerad kommer materialet (ljudfilerna och transkriberingarna) att raderas. Respondenterna informerades vid avslutandet av intervjun om att de kan få ta del av undersökningen om de önskar. Detta är dels för att respondenterna ska känna sig inkluderade, att deras information har behandlats med respekt och att de får en möjlighet att se hur deras medverkan har använts, dels för att det finns en chans att undersökningen får lite spridning. Vid utskicket kommer de även informeras om att de är välkomna att ställa eventuella frågor och funderingar.

Med det nuvarande världsläget och Covid-19 pandemin i beaktning utfördes alla intervjuer digitalt (via Zoom) eller via telefon. Respondenterna fick själva välja om de ville genomföra dem över telefon eller digitalt, för att öka deras känsla av bekvämlighet. Intervjuerna varade runt 45 minuter. Intervjuaren var ensam vid dessa tillfällen så att ingen skulle kunna höra något som intervjupersonerna sa eller avslöja deras identiteter.

3.4 Idéanalys

Metoden som uppsatsen använder sig av är idéanalys. Eftersom uppsatsen har en beskrivande ansats och är explorativ passar idéanalys, då metoden ämnar strukturera och kartlägga hur en idévärld hänger ihop. Uppsatsen syftar till att undersöka de idéer som finns om brottsofferstöd och rätten till vård inom Polismyndigheten samt hur de idéerna implementeras. Därför valdes abduktion istället för deduktion, då uppsatsen inte syftar till vara teoriprovande. Frågorna i intervjuguiden har till stor del influerats av det teoretiska ramverket och forskningsfrågorna, medan empirin (policy och transkriberade intervjuer) har analyserats fritt med hjälp av Mats Lindbergs (Bergström & Svärd, 2018, s.147) analysredskap VBF-triaden (värden, beskrivningar och föreställningar). Hur VBF-triaden fungerar och har använts som analysredskap beskrivs utförligare i följande avsnitt.

Kvalitativa undersökningar, liksom denna, tillskrivs ofta interpretivismen medan kvantitativa undersökningar ofta ses som hemmahörande hos positivismen. Eftersom uppsatsen är rättssociologisk syftar den till att både beskriva hur brottsoffers rätt till vård formuleras i policy, men även att försöka beskriva hur den rätten fungerar genom utredares uppfattningar om ansvaret för detta. Studien syftar alltså till att undersöka vad brottsofferstöd inom Polismyndigheten *görs* till. Det innebär att studien har ett interpretivistiskt och hermeneutiskt förhållningssätt.

3.4.1 Tillvägagångssätt och analysapparat

Det första steget som genomfördes i behandlingen av det empiriska materialet var en segmentering av text. Det betyder att delar av texten som sågs betydelsefulla för analysapparaten plockades ut under genomläsning av materialet. Detta var en abduktiv process. Segmenteringen av intervjuerna genomfördes lite annorlunda från segmenteringen av de skrivna texterna. Längre meningar och mer text segmenterades av materialet från intervjuerna eftersom det materialet består av en konversation, vilket ofta innebär att en fullständig tanke behöver lyftas fram för att inte förlora dess mening och kontext, till skillnad från det skrivna materialet i policy där kortare fraser kunde segmenteras utan samma påverkan. Segmenteringen gjordes manuellt.

Efter segmenteringen kodades materialet manuellt, genom öppen kodning och tematisk analys (Given, 2008, s.580–582). Detta var även en induktiv process, utefter vad som var vanligt

förekommande i materialet, exempelvis *objektivitet*, *empati* och *brottsbekämpning*. Generellt var tillvägagångssättet mer semantiskt än latent, vilket innebär att materialet kodades efter vad som visades snarare än efter sökta underliggande meningar. Koderna som uppkom delades sedan in i teman efter vad som anses som viktigt för forskningsfrågan (deduktivt), exempelvis *ansvar* och *brottsofferstöd*. Sammantaget var processen abduktiv.

Exempel på kodning och tematisering: “*Jag hoppas ju att till exempel brottsofferjouren kan ... kan bidra med det, och att dom kan stötta dom (brottsofferstöd). Det är ju en myndighet i sig, som har stor del i att hjälpa brottsoffer (ansvar). Och sen har vi ju som sagt målsägandebiträdena (ansvar) då som är juridiskt kunniga som kan stötta längs vägen då och tala för den målsägande då (brottsofferstöd), målsägande i en eventuell tingsrättsrättegång.*” (intervju 3)

Tema	Ansvar
Koder	- <i>Brottsofferjouren</i> - <i>Målsägandebiträden</i>
Tema	Brottsofferstöd
Koder	- <i>Stötta</i> - <i>Juridiskt stöd</i>

Tabell 1, exempelkodning.

När materialet kodats och delats in i olika teman sorterades de genom Lindbergs (Bergström & Svärd, 2018, s.147) analysapparat VBF-triaden, för att kunna utröna mönster mellan dem. Analysapparaten består av tre olika teman:

Värdeutsagor (V). Uttrycker normativa ideal, målsättningar, önskingar, preferenser eller intressen.

- grundläggande värden.
- Konkreta och praktiska mål.

Beskrivande utsagor (B). Uttrycker en uppfattning om hur saker och ting är. Sådana utsagor kan delas upp i

- Beskrivningar av en situation, vilket kan innefatta beskrivningar av ting, individer, problem och möjligheter i den aktuella situationen (**B sit**).

- Beskrivningar av mål-medel-relationer som handlar om vilka metoder som kan användas för att förverkliga ett visst värde eller uppnå ett visst mål (**B mm**).

Föreskrivande/preskriptiva utsagor (F). Uttrycker vad som är lämpligt och ändamålsenligt handlande i en given situation.

- Principer för social och politiskt agerande.

Ett exempel på hur en sådan sortering har sett ut:

“Jag hoppas ju att till exempel brottsofferjouren kan ... kan bidra med det, och att dom kan stötta dom (V). Det är ju en myndighet i sig, som har stor del i att hjälpa brottsoffer (B sit). Och sen har vi ju som sagt målsägandebiträden då som är juridiskt kunniga (B sit) som kan stötta längs vägen då och tala för den målsägande då (V), målsägande i en eventuell tingsrättsrättegång.” (intervju 3)

Dessa koder delas sedan upp i en **grundläggande analysnivå** och en **operativ analysnivå** enligt Lindbergs VBF-modell (Bergström & Svärd, 2018, s.147). Den grundläggande analysnivån handlar om samhällsåskådningar och djupgående värderingar. Den operativa analysnivån handlar om idéer som är mer grundade i praktik och konkreta handlingar. Genom att strukturera de identifierade idéerna i triader (V-B-F) på de två nivåerna av övergripande och konkret (grundläggande och operativ) nivå i tabellen nedan blottläggs det argumentativa inre skelettet.

	Värden (V)	Beskrivningar (B)	Föreskrifter (F)
Grundläggande nivå	Brottsofferstöd Stötta brottsoffer.	Ansvar Brottsofferjouren har en stor del i att hjälpa brottsoffer.	
Operativ nivå	Brottsofferstöd Juridiskt stöd. Tala för målsägande.	Ansvar Målsägandebiträden är juridiskt kunniga och kan stötta brottsoffer.	

(Tabell 2, exempel VBF-strukturering)

De två olika typerna av material (policy och intervju) har bearbetats med samma metod men i två olika analysapparater. Detta har gjorts för att kunna särskilja resultaten och möjliggöra en jämförelse. Kodningen och struktureringen av koderna i analysapparaterna genomfördes induktivt och manuellt.

3.5 Begränsningar

Det finns en viss problematik med att koda material och göra analyser som ensam forskare. Det krävs ett visst mått av tolkning för att arrangera datan i olika koder och teman (Guest & MacQueen & Namey, 2014). Detta gäller både materialet som rör intervjuer och policy. Som ensam forskare kan data tolkas på ett visst sätt genomgående under undersökningen, men som kanske skulle tolkas annorlunda av någon annan. Detta kan leda till systematiska mätfel om en feltolkning görs genomgående som minskar undersökningens validitet. För att komma till bukt med den problematiken hade idealt ytterligare forskare tittat på materialet för att minska feltolkningar. I denna uppsats är det inte möjligt, men forskningen försöks göras så transparent som möjligt. Problematiken med validitet minskar undersökningens relevans, men den kan sägas ge preliminära resultat för hur Polismyndigheten arbetar med brottsoffers rätt till vård genom brottsofferstöd.

Det finns även en risk att respondenterna tolkar intervjufrågorna på olika sätt. Det leder till osystematiska mätfel, eftersom det troligtvis inte är samma typ av olika tolkningar för alla respondenter, vilket minskar undersökningen reliabilitet. Exempelvis kan en respondent uppfatta en fråga om stöd och vård på ett helt annat sätt än någon annan, på grund av exempelvis förkunskap om vad stöd och vård innebär. Detta kan leda till att en respondent ger ett svar som egentligen inte fångar det som frågan ämnar göra. Det är svårt att veta om och när detta händer eftersom människan tolkar information hela tiden. Denna problematik har försökts hanteras genom uppmärksamhet på respondenternas svar, och uppföljande förtydliganden har gjorts i de fall där det verkar ha förekommit oklarheter.

Vidare kan urvalet av nyckelrespondenter påverka undersökningens resultat. Utan någon påverkan av selektion har urvalet kommit att endast bestå av personer som (troligtvis) identifierar sig som kvinnor. Det skulle kunna innebära att det finns en viss snedvridning gällande resultatet. Som tidigare nämnt under avsnittet om urval kan respondenternas intresse för frågan avspegla en

verklighet som inte helt ligger i linje med hur arbetet med frågan ser ut generellt, och att de som inte är intresserade av frågan har andra typer av handlingsmönster och tankar. Det skulle likväl kunna vara så att kvinnor och män har olika uppfattningar om brottsofferfrågor och agerar och resonerar på olika sätt. Eftersom urvalet endast består av personer som troligtvis identifierar sig som kvinnor skulle det innebära att endast en del av verkligheten fångas. Detta är en begränsning med undersökningen. Men urvalet pekar även på något som är intressant och eventuellt säger något om hur brottsofferarbete betraktas inom organisationen. Det skulle kunna innebära att det finns en koppling mellan vad som betraktas som mjuka frågor och kvinnliga värden och i en mansdominerad bransch och organisation. Detta är däremot inte en fråga som denna uppsats behandlar, eftersom det är en helt egen forskningsfråga i sig som kräver mer utrymme.

3.6 Forskningsetisk diskussion

Forskningsetik är en dimension som har många aspekter att ta i beaktning. Det handlar dels om att se till så att forskningen genomförs på ett sådant sätt så att ingen kommer till skada, och dels att det finns en transparens så att det är möjligt att se hur resultaten kommit till samt att redovisa de personliga avsikterna som står bakom forskningen (Vetenskapsrådet, 2017).

Respondenternas integritet värnas högt och de hålls välinformerade under hela processens gång om hur deras medverkan används. I enlighet med informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Kvale & Brinkmann, 2014, s.105) informerades respondenterna i till inbjudan till intervjun om studiens syfte övergripande syfte och hur deras svar kommer att användas (se bilaga 1). De fick även veta att deras deltagande är konfidentiellt och frivilligt, samt att de kan avbryta intervjun och dra tillbaka sitt samtycke när de helst önskar. Detta är även något som respondenterna informerades om i början av intervjun för att försäkra att det fanns ett samtycke. Det är viktigt att det tydligt framgår till respondenterna att deras deltagande inte är obligatoriskt, utan bygger på en frivillig medverkan. Om de på grund av någon anledning känner sig tvingade till att delta minskar dels undersökningens trovärdighet eftersom svaren riskerar att inte vara genuina, utan påverkade av det tvånget respondenten känner, och dels undersökningens etiska validitet. Det är aldrig moraliskt godtagbart att tvinga någon delta i en studie för vetenskapens syfte. Svårigheten med att respondenternas frivilliga deltagande har inte varit överväldigande, men ändå närvarande. För att få kontakt med eventuella respondenter skickas

intervjuförfrågan till Polismyndighetens regionala kansli för en bedömning huruvida förfrågan godtas av Polismyndigheten. Det regionala kansliet skickade sedan vidare förfrågan till berörda utredningskanslier, där eventuella respondenter sedan fick ta del av förfrågan. Svårigheten med detta är att det inte har funnits någon egentlig kontroll eller medvetenhet om vilken information som respondenterna får ta del av. Eftersom förfrågan har skickats ut via en överordnad finns det en risk att respondenterna känner sig tvingade till att delta för att göra sin överordnade nöjd, eller att de tror att det är en obligatorisk uppgift som ingår i deras arbete. För att hantera denna risk har deltagarnas frivillighet betonats i inbjudan och vid mötet för intervjuförfarandet.

När respondenterna meddelat att de ville delta i studien fick de en möjlighet att få mer utförlig information om undersökningen via mail om de önskade, och möjligheten att ställa frågor. Respondenternas säkerhet och integritet värnas om genom att den insamlade datan hanteras varsamt och endast används för denna undersökning (Vetenskapsrådet, 2017, s.39). Detta är även något som respondenterna försäkrades om när intervjun inleddes. Undersökningen är konfidentiell. Citat som används har avidentifierats och kan på så sätt inte kopplas till någon respondent.

Gällande forskningsetik och respondenter finns det en viktig balans att nämna mellan forskning som är samhällsnyttig och nödvändig för att kunna lyfta och förändra orättvisa eller skadliga förhållanden samt forskning som kan vara skadlig för de medverkande respondenterna. Skadlig medverkan för respondenter kan dels innebära en fara för dem om forskningens konfidentialitet kompromissas med och deras anonymitet avslöjas. Men det kan även innebära att respondenterna lider personlig skada trots att anonymiteten inte röjs, på grund av att intervjun har berört känsliga och svåra ämnen (Vetenskapsrådet, 2017, s.39). I detta fall går det att argumentera för att undersökningen är samhällsnyttig, och att intervjusituationen inte berör väldigt känsliga frågor eller aspekter för de deltagande respondenterna. Undersökningen kan därför sägas ha belägg för att vara etiskt genomförbar.

I anslutning till detta går det även att lyfta aspekten avskildhet: att intervjuerna genomförs så att ingen annan tar del av informationen som utbyts. Under en tid då det inte är pandemi och det inte finns begränsningar kring fysiska träffar hade detta varit något som behövts tas i större beaktning då intervjuerna troligtvis hade genomförts i något typ av offentligt rum. Men eftersom intervjuerna

genomfördes digitalt kunde intervjupersonerna själva välja var de ville genomföra intervjun och på så sätt dels reglera vilka som kan höra, och även öka deras egen komfort. Det samma gäller för intervjuaren.

Vidare strävar undersökningen att vara transparent genom att redovisa hur kodboken som använts till grund för analysen konstruerats, samt intervjufrågorna i bilaga (2). Genom att göra detta finns det möjlighet för andra att reproducera studien, och jämföra resultaten.

Avslutningsvis bör mina intentioner och motiv till studien redovisas. I tidigare arbetslivserfarenheter har jag arbetat tillsammans med Polismyndigheten, dels som praktikant och dels som anställd, via Länsstyrelsen Västra Götaland. Erfarenheten gjorde mig nyfiken på att vidare undersöka hur Polismyndigheten arbetar med brottsoffer. Jag har även erfarenhet av att arbeta med socialt utsatta personer genom frivilligarbete. Det har skapat ett intresse för hur rättighetsfrågor fungerar i praktiken och vilka som har rätten till rättigheter. Vidare har jag i tidigare studier undersökt hur vård och hälsa tillgodoses utsatta grupper. Mitt engagemang och tidigare erfarenheter har motiverat mig till att genomföra denna studie.

4.0 Tidigare forskning

Detta avsnitt redogör för relevant forskning om brottsofferstöd, Polismyndigheten, ansvarsutkrävande och rätten till hälsa och vård. Även om det vetenskapliga intresset för brottsoffer är relativt sentida finns det en mängd viktimologisk forskning, både internationellt och nationellt. Därför kommer forskningen som redovisas främst röra en svensk kontext, för att öka relevansen för denna uppsats. Avsnittet avslutas med ett bredare tag genom att belysa internationell forskning om ansvarsutkrävande i relation till mänskliga rättigheter.

4.1 Brottsofferstöd

Avsnittet ger en överblick av viktimologisk forskning med ett fokus på brottsofferstöd.

4.1.1 Goda myndigheter och brottsoffer

En av de mer tongivande forskarna inom viktimologi och brottsoffer är Lindgren. I sin avhandling "Brottsoffer i rättsprocessen - om ideala brottsoffer och goda myndigheter" (Lindgren, 2004, s.29) skriver Lindgren om att det är viktigt för brottsutsatta att få en status som ett brottsoffer för att få hjälp och stöd från samhället. Han problematiserar begreppet brottsoffer, genom att argumentera för att en offerstämpel på den brottsutsatte kan framställa de som svaga och passiva. Lindgren beskriver att brottsoffer är långt ifrån det, men att det är vanligt att brottsoffer har svårt att tillvarata sina rättigheter efter det brott som inträffat. Fortsättningsvis skriver Lindgren att brottsofferområdet ofta uppfattas som en mjuk fråga och är något som "snälla" och intresserade poliser och socialarbetare engagerar sig i. Stöd och hjälp till brottsoffer bör dock förankras i de grundläggande mänskliga rättigheterna, och inte i en personlig egenskap vissa yrkesutövare har (ibid, s.55).

Mötet mellan polis och brottsoffer är viktigt på grund av flera aspekter. Lindgren listar fem stycken, men två som är specifika för brottsoffer: brottsoffrets återhämtningsprocess och brottsoffrets medverkan i rättsprocessen. Om brottsoffret upplever ett negativt bemötande av Polismyndigheten kan hans utsatta position förvärras och en sekundär traumatisering uppstå. Lindgren lyfter alltså delvis brottsoffrets rätt till hälsa, då han pekar på att mötet mellan polis och brottsoffer kan förvärra eller förlänga ett lidande. Någon mer specifik koppling mellan Polismyndighetens skyldighet att informera om stöd och hjälp och brottsoffrets rätt till hälsa tas

inte upp i relation till mötet mellan polis och brottsoffer, även om han redogör för den skyldigheten (Lindgren, 2004, s.172). Vidare finner Lindgren att bristen på information är en central orsak för brottsoffers upplevda missnöje med Polismyndigheten. Missnöjet handlar dels om bristfällig information om möjligheter till stöd och hjälp och dels om information om ärendet (ibid, s.191).

Lindgrens forskning visar att det finns ett glapp mellan vad samhället säger sig vilja göra, och vad som faktiskt görs för brottsoffer. Det finns alltså implementeringsproblem, inte bara inom Polismyndigheten, utan hela rättsväsendet. Det kan finnas flera orsaker till varför det är svårt att implementera nya perspektiv och åtgärder som rör brottsoffer. Den svenska debatten har längre lyft avsaknaden av resurser. Lindgren beskriver att det sällan är fallet, utan att det snarare handlar om att göra rätt från början med de tillgängliga resurserna.

4.1.2 Erbjudandet om stöd

Brottsförebyggande rådet (härefter Brå) genomförde en undersökning om stöd till brottsoffer som bygger på data från Nationella Trygghetsundersökningen mellan 2005–2016. Undersökningen rör dock inte alla typer av brottsoffer, utan endast personer som har blivit utsatta för vissa brott mot enskild person (hot, misshandel, rån och sexualbrott) samt bostadsinbrott. Studien visar att 10% av de som blivit utsatta för brott mot enskild person har blivit erbjudna stöd eller hjälp från någon ideell organisation. I majoriteten av fallen uppgav brottsoffren att de varken fått stöd från myndighet eller ideell organisation. Det är mer sannolikt att de brottsoffer som polisanmäler brottet erbjuds stöd än de som inte polisanmäler. De brottsoffer som uppgav sig behöva stöd men saknat erbjudandet var 17% av brotten mot enskild person, och respektive 12% av de som blivit utsatta för bostadsinbrott. (Brottsförebyggande rådet, 2018).

Det som är särskilt intressant med undersökningen är dess fokus kring erbjudandet av stöd från ideella aktörer och socialtjänsten. Brottsoffren tillfrågades inte huruvida Polismyndigheten upplyste dem om vilka aktörer det finns som erbjuder stöd. Detta trots att undersökningen visar att en polisanmälan resulterar i större chans att erbjudas stöd. Fortsättningsvis saknas den biten av information eftersom undersökningen fokuserar på erbjudandet av stöd, snarare än om brottsoffret har fått stöd.

Avslutningsvis indikerar undersökningen att många fler brottsoffer skulle behöva erbjudas stöd. Brå redogör för att det inte behöver betyda att det inte finns något stöd att tillgå, utan att det kan bero på att brottsoffret inte har informerats om att stödet finns. Polismyndigheten har en skyldighet att informera brottsoffer om möjligt stöd. Det kan i praktiken exempelvis innebära att skicka hem ett brev med information eller förmedla en kontakt med en organisation som ringer brottsoffret. Brå beskriver dock att det inte är säkert att brottsoffer uppfattar att hen erbjudits stöd även om polisen lever upp till sin informationsskyldighet.

4.1.3 Brottsofferstöd och rättsväsendet

Enarsson skrev år 2013 en rättsvetenskaplig avhandling om Brottsoffer i rättskedjan. Hennes forskning visar att brottsoffer har gemensamma identifierbara behov, vilket är stöd, skydd och upprättelse. Hur de aktörer som finns inom rättsväsendets bemöter brottsoffer påverkar dem och är viktigt för brottsoffers mående. Ett negativt bemötande kan leda till en sekundär viktimisering, vilket betyder att brottsoffret återigen upplever en kränkning eller utsatthet relaterat till brottet. Tillgången till stöd och hjälp för brottsoffer är en stor del i att undvika sekundär viktimisering (Enarsson, 2013, s.14–15).

Enarsson finner även att Polismyndighetens organisering kan påverka Polismyndighetens arbete, där brottsoffers rättigheter bland annat ska införlivas. Vid tiden för studien är Polismyndighetens dåvarande organisation präglad av begränsade befogenheter och är en splittrad verksamhet. Den dåvarande regeringen menade att en sammanslagning av polisväsendet skulle kunna resultera i att arbetsmetoder mellan polisen i landet skulle få bättre spridning, samt att nationella strategier skulle nå ut snabbare på en myndighetsnivå vilket skulle förbättra införlivandet av brottsoffers rättigheter (Enarsson, 2013, s.68). Sedan Enarssons avhandling publicerats har polisväsendet omorganiserats, vilket gör det intressant att följa upp frågan om omorganiseringen faktiskt har resulterat i en skillnad kring hur myndigheten arbetar med brottsoffers rättigheter.

Avhandlingen handlar om rättsväsendets införlivande av brottsoffers rättsliga intressen och rättigheter, där rätten till information, bemötande av brottsoffer och rättsväsendets samverkan får stort fokus. År 2007 fastslogs det i en utredning av Brottsoffermyndigheten att det finns ett stort behov av samordning mellan olika instanser, vilket skulle ge fördelar för både rättsväsendet i stort

och brottsoffer (Enarsson, 2013, s.89). Det finns en mängd olika målsättningar och krav inom rättsväsendet som påverkar brottsoffer, men de saknar ett uttryckligt brottsofferfokus när regleringsbrev eller aktörers egna styrdokument formuleras (ibid, s.113). Målen är vaga och inte särskilt utförliga, vilket innebär att det blir svårt för polis, åklagare och domstol att följa och följa upp de riktlinjer som ges. Vagheten i målen kan bero på att det avsiktligt lämnas ett tolkningsutrymme för att kunna applicera dem i lokal kontext och därmed anpassa brottsofferarbetet till den egna organisationen.

4.2 Polismyndigheten och brottsoffer

Detta avsnitt redogör övergripande för forskning om hur Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd har fungerat, samt myndighetens kontakt med brottsoffer.

4.2.1 Kontakten med brottsoffer

Brå genomförde år 2010 en studie om brottsoffers kontakt med rättsväsendet. Studien visar att information till brottsoffer ofta brister och att rättsväsendet inte alltid lyckas inge trygghet till brottsutsatta. Vid tiden för studien uppgav var fjärde brottsoffer att hen inte fått tillräcklig information av rättsväsendet. Studien visar även att det finns en generell missnöjdhet hos brottsoffer rörande kontakten med Polismyndigheten. Brå beskriver att det finns två förklaringar till detta: brottsoffer känner sig initialt misstrodda, samt att poliserna som har kontakt med brottsoffret inte tar tillräcklig hänsyn till brottsoffrets sinnestillstånd (Brottsförebyggande rådet, 2010).

Denna missnöjdhet problematiseras av Brå, då brottsoffers erfarenheter av rättsväsendet hänger ihop med vilka förväntningar som de har på de olika instanserna. Höga och eventuellt orealistiska förväntningar orsakar en diskrepans mellan det som brottsoffer uppfattar att rättsväsendet borde göra och det som rättsväsendet ska göra enligt olika lagar och regleringar. För att hantera denna diskrepans och minska missnöjdheten hos brottsoffer är det fundamentalt att brottsoffer vet vad de kan förvänta sig av rättsväsendet. Det är alltså viktigt att personal som arbetar med brottsoffer känner till myndighetens skyldigheter och förutsättningar, och informerar brottsoffret om detta på ett sätt så att brottsoffret förstår (Brottsförebyggande rådet, 2010).

4.2.2 Uppfattningar om Polismyndighetens brottsofferstöd

Lindgren har skrivit en rapport år 1994 tillsammans med Christianson om relationen mellan polis och brottsoffer. Rapporten beskriver förhållandet i Stockholms Polismyndighet. Rapporten är intressant eftersom den inte bara beskriver brottsoffers uppfattningar om Polismyndigheten, utan även polisens kunskaper, attityder och kontakter med brottsoffer. Enligt Christianson och Lindgren har Polismyndigheten vid tidpunkten för studien inte uppmärksammat vikten av den information som brottsoffer ges eller på vilket sätt som den kan förbättras. Det är ett signifikant problem gällande Polismyndighetens stöd och kontakt med brottsoffer (Lindgren & Christianson, 1994).

Fortsättningsvis beskriver rapporten att cirka 76% av de undersökta poliserna uppgav att de ger information om brottsofferjourverksamhet och brottsförebyggande råd vid den inledande kontakten. Däremot ger de undersökta brottsoffren en annan bild. Många brottsoffer upplevde att de saknade stöd och information. I relation till detta upplevde 52% av de tillfrågade poliserna att information till brottsoffer kan förbättras. Med denna forskning som grund är intressant att undersöka om detta har förändrats, och om det finns ett större fokus på att ge information till brottsoffer om hur de kan få vård och stöd.

4.2.3 Förslag på förändringar

Pettersson och Lindgren skriver i en publikation 2013 om hur Polismyndigheten kan förbättra organisationen. Pettersson och Lindgren formulerar flertalet krav för hur Polismyndigheten bör utvecklas, varav några är specifikt relevanta för denna undersökning. Författarna redogör för att ett trygghetsskapande arbete har varit svårt att realisera då roller, mandat och befogenheter inom och mellan offentliga aktörer är otydliga. Detta behöver formuleras och förtydligas för alla inblandade aktörer (Pettersson & Lindgren, 2013, s.86).

Vidare beskriver Pettersson och Lindgren att det har gjorts stora utbildningssatsningar gällande brottsofferstöd inom bland annat Polismyndigheten, men att det visat sig att utbildningen inte har resulterat i faktiska förändringar i arbetet. Författarna föreslår att specialister som har en särskild fallenhet, utbildning och erfarenhet ska inblandas i ett tidigare skede i brottsutredningar. När undersökningen gjordes involveras sådana nyckelpersoner, om ens, först i ett senare skede. Det är dock svårt att kompensera eller rätta till tidigare misstag och brister i ett bemötande (Pettersson &

Lindgren, 2013, s.87). Men det är inte bara det praktiska arbetet som behöver förändras, utan det finns även förbättringspotential inom juridiken. Lagstiftningen om brottsoffer och deras rättigheter bör tydliggöras genom att samla all relevant lagstiftning som rör brottsdrabbade i en balk. Detta skulle inte bara skapa en tydlig grund för vilka rättigheter brottsoffer har, utan sänder även ett prejudikat om att brottsoffer är lika viktiga som gärningspersoner (ibid, s.90).

Det är dock värt att poängtera att Polismyndigheten har omorganiserats efter att skriften publicerats, vilket gör det intressant att undersöka om de aspekter som Pettersson och Lindgren tar upp har förändrats eller implementerats. Någon specifik balk för brottsoffer har ännu inte upprättats.

4.3 Makt och ansvar

I detta avsnitt följer en övergripande redogörelse för forskning om makt och ansvarsutkrävande i relation till rätten till vård och hälsa.

4.3.1 Makt att hjälpa

Skau (2018) har skrivit boken "Mellan makt och Hjälp - det flertydiga förhållandet mellan klient och hjälpare". Boken fokuserar främst på tjänstepersoner inom verksamheter som är behandlande inom psykiskt hälsoarbete och socialt arbete, och redogör för hur dimensionerna makt och hjälp fungerar och samvarierar. Skaus forskning är genomförd i Norge men går att generalisera till den svenska kontexten som inbegriper ett liknande förhållande mellan yrkesutövare i hjälpande yrken och personer som skall bistås. Forskningen är även relevant för Polismyndigheten i Sverige, eftersom myndigheten tjänar till att bistå och skydda Sveriges invånare.

Skau beskriver att det finns motstridiga tendenser gällande arbetsvillkoren i offentliga välfärdsinstitutioner och i det konkreta mötet med medborgaren. Å ena sidan finns det en strävan om att begränsa statens styrning för att institutionerna och medborgarna ska få mer utrymme till självbestämmande. Å andra sidan finns det även tendenser att politiker detaljstyr med specifika policys och förordningar. Denna paradox skapar en förvirring för välfärdsstatens hjälpare och klienterna (Skau, 2018, s.21). I denna styrningsparadox som skapar otydliga handlingsutrymmen existerar en makt mellan klient och hjälpare som inte nödvändigtvis visar sig genom öppet tvång

och auktoritära ingrepp. Maktaspekten kan vara mer osynlig, och ett sådant döljande (medvetet eller omedvetet) är negativt på flera sätt. Dels blir det svårt för klienter att skydda sig mot maktmissbruk, men hjälpare får även svårt att se möjligheterna och gränserna med sin makt. Det blir då svårt att verka för klientens bästa (ibid, s.29).

Forskningen beskriver hur dimensionerna makt och hjälp fungerar för yrkesprofessioner som är "hjälpare" inriktade mot vård och socialt arbete. Även om Polismyndigheten är en organisation som kan beskrivas som "hjälpare", utövar de inte vård och behandling. Det finns därför utrymme för att utöka forskning om hur möjligheterna kring makt och hjälp fungerar inom myndigheter vars primära syfte inte är att vårda.

4.3.2. Ansvarsutkrävande gällande rätten till hälsa

Det rättighetsbaserade tillvägagångssättet (human rights based approach, herefter HRBA) är ett konceptuellt ramverk som syftar till att bemyndiga rättighetsbärare i att utkräva sina rättigheter, samt att stärka skyldighetsbärare att uppfylla sina ansvar. Ansvarsutkrävande är centralt inom HRBA. (European Network of National Human Rights Institutions, u.å.). Om det inte finns någon aktör som faktiskt ansvarar för att rättigheter tillgodoses eller inte kränks riskerar mänskliga rättigheter att bara vara en fasad. Dessutom har en organisation som kan hållas ansvarig för sina handlingar mer legitimitet än vad en organisation som inte hålls ansvarig har. Stärkta mekanismer för ansvarsutkrävande betyder alltså också stärkt legitimitet. Utöver ansvarsutkrävande utgår HRBA från principer om jämlikhet, icke-diskriminering, delaktighet, odelbarhet och rättsstatsprincipen. Specifikt gällande rätten till vård och hälsa utgår HRBA även från ramverket AAAQ: availability, accessibility, acceptability and quality of health (UN Office of the High Commissioner for Human Right, 2014, s.75-87).

Yamin och Cantor (2014) beskriver att det är viktigt ansvarsutkrävande inte bara får ett för snävt fokus kring enskilda individer, då de individerna finns och verkar i ett system som upprätthåller förhållanden som påverkar deras arbete, som de inte i alla fall kan kontrollera. Ansvarsutkrävande handlar således även om att identifiera olika maktdynamiker. De diskuterar vidare att arbete med HRBA och rätten till vård och hälsa förändrar förhållanden och dynamiker mellan flera olika aktörer; mellan politiker och beslutsfattare, mellan beslutsfattare och tjänsteleverantörer, mellan

tjänsteleverantörer och patienter samt mellan medborgare och politiker. Utefter detta har Yamin och Cantor skapat en modell för en cirkel av ansvarsutkrävande ('circle of accountability').

Ansvarsutkrävande behöver alltså inte endast förknippas med juridik och rättsliga åtgärder. Potts (2008) redogör för att ansvarsutkrävande i relation till rätten till hälsa är en process som kräver att staten visar, förklarar och rättfärdigar hur de har uppfyllt skyldigheterna som de åläggs för att tillgodose medborgarnas rätt till bästa möjliga hälsa. Om det visar sig att staten inte har uppfyllt sina skyldigheter ska det finnas möjlighet till kompensation eller ersättning som rättighetsbärare kan få ta del av. För att kunna utkräva ansvar finns det olika mekanismer, bland annat de traditionella verktyg som används inom mänskliga rättigheter, såsom rapportering, rättstvister och att "namnge och skamma" (Ibid, s.7). Men det innebär även ett mer systematiskt förfarande. Potts identifierar fem kategorier av mekanismer för ansvarsutkrävande på nationella, regionala och internationella nivåer: juridiska, kvasijuridiska, administrativa, politiska och sociala mekanismer. Dessa mekanismer är i de flesta fall startade av individer eller rörelser som kräver sin rätt av staten (ibid).

Ansvarsutkrävande inom Polismyndigheten bör således uppmärksamma olika maktodynamiker både inom och utanför myndigheten, för att inte endast handla om att hålla enskilda tjänstepersoner till svars för att uppfylla de skyldigheter som de åläggs. Hela myndigheten har ett ansvar gentemot de rättighetsbärare som de är i kontakt med.

5. Teoretisk ansats

Detta avsnitt behandlar de teoretiska ramverk som undersökningens resultat ska förstås genom. Teorierna handlar om hur lagars och policys utfall kan förstås, samt hur mänskliga rättigheter realiserar genom två typer av aktörer: rättighetsbärare och skyldighetsbärare. En redogörelse för teoriernas huvuddrag och nyckelbegrepp går igenom. Det bör även noteras att Lindgrens analysapparat VBF inte bara kan användas som en metod för att strukturera materialet, utan även kan betraktas som en typ av teori eftersom dess strukturering av materialet även förklarar hur idéerna om brottsofferstöd inom Polismyndigheten fungerar och interagerar med varandra. Det handlar alltså inte bara om en strategi för att utröna kunskap. Kapitlet avslutas med att diskutera hur VBF används i förhållande till teorierna och relaterar till idéer om rättigheter och skyldigheter.

5.1 Intern och extern förståelse av policy i en kontext av mänskliga rättigheter

Uppsatsen ämnar förstå hur policy och praktik samspelar, eller att eventuellt beskriva avsaknaden av sådant samspel. För att förstå en lagstiftnings effekter är det viktigt att förstå hur rättsreglerna är strukturerade (Baier & Svensson & Nafstad, 2019, s.38). Enligt Hydén krävs det både ett externt och internt perspektiv för att göra detta. På så vis blir det tydligt hur lagar är menade att fungera (internt perspektiv), och det faktiska utfallet av lagen (externt perspektiv). Hydén har utvecklat en modell för detta genom att analysera tre olika aspekter: vad, vem och hur (Hydén, 2002, s.141–147).

“Vad” handlar om vilket syfte lagen har. Lagar kan ha tre interna uppgifter: plikt, mål/medel och balans. Plikt handlar om vad som är tillåtet och vad som är förbjudet. Mål/medel handlar mer om administration. Det är generellt mer otydligt, då det brukar ersätta plikt med ett mål som är vagare men som kan uppnås med olika medel. Balans handlar huvudsakligen om hur olika mål och värden vägs mot varandra, exempelvis nytta/kostnad (Hydén, 2002, s.141–146). Genom att diskutera “vad” en lag eller policy innebär lyfts även automatiskt frågan om vilka värden som lagen/policyn avser att sträva efter eller att skydda. Det finns alltså ett samspel mellan Hydéns kategori “vad” och Lindgrens kategori “värden”, som är en analysnivå i VBF-modellen. Genom att analysera de värden som framkommer i materialet går det även att diskutera “vad” enligt Hydéns teori.

Vidare kan även diskussionen om “vad” enligt Hydéns modell (Hydén, 2002, s.141–146) samt värden enligt VBF-modellen fånga en del av teorin om rättighets- och skyldighetsbärare inom mänskliga rättigheter. En grundläggande teori om realiseringen av mänskliga rättigheter innebär att det krävs det två parter för att göra detta: dels *rättighetsbärare* vilket är någon som har en rättighet, och dels *skyldighetsbärare* vilket är en aktör som är ansvarig att tillgodose rättighetsbärares rättighet. Alla aktörer är simultant rättighets- och skyldighetsbärare, i olika utsträckning. Rättigheter är anspråk och friheter med tvingande kraft som en rättighetsbärare har. Både individer och institutionella strukturer är potentiella direkta och indirekta rättighetsbärare (Harrington, 2012, s.60). O'Neill (2005) redogör för att bland annat rätten till hälsa och vård är en abstrakt rätt, som ingår i ett koncept som kallas välfärdsrättigheter. Det betyder att det är en rätt som innebär en rätt till varor och tjänster. Med andra ord handlar det även om “vad” en lag eller policyn avser att erbjuda/uppnå. Genom att analysera vad som skall uppnås med en lag eller policy, och vilka värden som framhålls som viktigt, är det även möjligt i nästa led att analysera vem eller vad som tillskrivs detta; det vill säga vem eller vad som uppfattas som *rättighetsbärare*.

För att lagar ska implementeras krävs det aktörer, vilket “vem” handlar om. Det bör finnas någon som har det formella ansvaret för att implementera lagen i praktik. Det är viktigt att ha i åtanke att det kan finnas flera aktörer som har ansvar för att implementera en och samma lag (Hydén, 2002, s.142; Baier & Svensson & Nafstad, 2019, s.38). Denna aspekt handlar alltså om hur olika aktörer arbetar med policyn. Det kan även sägas vara en beskrivning av arbetet, vilket liknar kategorin beskrivningar i VBF-modellen. Beskrivningar i VBF-modellen synliggör framför allt de idéer som finns kring Polismyndighetens brottsofferstöd idag, och hur det fungerar. Detta liknar den sista aspekten “hur” i Hydéns teori, men särskiljer sig eftersom det snarare handlar om hur något hanteras i praktiken, medan “hur” mer handlar om en normativ nivå. Dessutom relaterar “vem” i Hydéns modell återigen till konceptet rättighets- och skyldighetsbärare, då diskussionen om “vem” lyfter frågan om lika aktörskap och vilka aktörer som har vilka skyldigheter och alltså ses som *skyldighetsbärare*. Att vara en skyldighetsbärare innebär att aktören måste respektera, skydda och uppfylla rättigheten, där skyldighetsbärare har mer eller mindre möjlighet och ansvar att fullfölja de tre fordringarna (UN Office of the High Commissioner for Human Rights, 2008, s.25). I många fall är uppdelningen av roller inte tydlig då det kan finnas flera skyldighetsbärare för en och samma rättighet.

Den sista aspekten “hur” är alltså proceduriell och beskriver i stort sett vilka administrativa regler och begränsningar som lagen måste följa för att en rättighet ska åtnjutas; det kan exempelvis handla om hur beslut ska tas och vad som händer ifall lagen inte följs (Hydén, 2002, s.143, 167–170; Baier & Svensson & Nafstad, 2019, s.56). Detta har även ett nära förhållande till kategorin föreskrifter i VBF-modellen, då de koder som sorteras in under den kategorin uttrycker idéer om hur Polismyndigheten bör/ska arbeta med brottsofferstöd.

Genom att använda de tre olika kategorierna i Lindgrens VBF-modell går det att på ett simpelt och överskådligt sätt illustrera Hydéns olika aspekter av policyförståelse, eftersom modellerna överlappar varandra: (i) vad - värden; (ii) vem - beskrivningar; (iii) hur - föreskrifter. På detta sätt blir det möjligt att kartlägga hur idéer om Polismyndighetens brottsofferstöd hänger ihop och fungerar. Fortsättningsvis, när teorin om rättighets- och skyldighetsbärare tillämpas analyseras även olika aktörers roller, status och aktörskap inom frågan. Det hjälper även att beskriva den rättighetskontext som brottsoffer och Polismyndigheten befinner sig i och hur förhållandet mellan parterna ser ut. Vid en kombination av dessa teorier blir det möjligt att utforska hur Polismyndigheten arbetar med brottsofferstöd och brottsoffers rätt till vård och hälsa.

Det bör dock noteras att Hydéns modell av främst avsedd att användas för att analysera lagar, men bedöms även kunna användas för att analysera policys på samma sätt eftersom det, precis som lagar, handlar om i grund och botten regleringar: vad en aktör får och ska göra samt inte göra. Med hjälp av modellen går det att undersöka innehållet i policyerna (interna perspektivet) samt respondenternas uppfattningar om och förståelse för Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd och även hur de arbetar, eller inte arbetar, med policyerna (externa perspektivet).

6. Presentation av resultat

I detta avsnitt introduceras först de lagar som är relevanta för Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd för att ge en bakgrundskunskap. Fortsättningsvis kommer resultaten från policyanalysen och de idéer som framkommer i materialet att presenteras. Genom att presentera och bryta ner materialet i en analysapparat av VBF-triader (värden, beskrivningar och föreskrifter) kan idéer om Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd och brottsoffers rätt till vård och hälsa, samt hur dessa implementeras, att undersökas och förstås. Avslutningsvis redogörs resultaten från intervjuerna på samma sätt.

6.1 Juridisk kontext

I detta nu finns det inte särskilt många juridiska regleringar eller lagar gällande brottsofferstöd i betydelsen av rätt till vård och hälsa. De två lagar som finns riktar sig till Polismyndigheten och socialtjänsten. Båda redogörs för nedan för att ge en juridisk kontext om hur brottsofferstöd inom myndigheter regleras.

Enligt förundersökningskungörelsen ska målsäganden *“så snart som möjligt informeras om vilka myndigheter, organisationer och andra som kan lämna stöd, hjälp och vård”* (förundersökningskungörelsen 1947:948 §13a). Det står även i samma paragraf att en åtgärd (så som information om möjliga stödorganisationer) inte behöver vidtas *“om det är uppenbart att den inte behövs eller om det är förenat med betydande svårigheter att vidta åtgärden”* (ibid).

Skrivelsen i Socialtjänstlagen (2001:453) kap 5 §11 omfattar dels en allmän reglering kring hur socialtjänsten ska arbeta med alla brottsoffer: *“Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp”* (socialtjänstlagen 2001:453 kap 5 §11). Vidare uttrycker även paragrafen att socialtjänsten har ett specifikt ansvar för att våldsutsatta kvinnor och barn får hjälp och stöd.

6.2 Policys rörande brottsofferstöd

De policys för Polismyndigheten som har analyserats är Brottsofferarbetet inom Polisen: en nationell handlingsplan (Lindgren & Rikspolisstyrelsen, 2003) samt Handboken för information till brottsoffer (Rikspolisstyrelsen 2013). Med hjälp av de tre kategorierna värden, beskrivningar

och föreskrifter i VBF-modellen har idéerna i det kodade materialet urskiljs och kartlagts, för att redogöra för vilka idéer gällande brottsofferstöd som framkommer i Polismyndighetens policys.

6.2.1 Polismyndighetens brottsofferstöds syfte

Det går att se två olika typer av idéer om värden rörande Polismyndighetens arbete med brottsoffer. Det är å ena sidan ett arbete som fokuserar på brottsoffer, vilket sammanfattas handla gott bemötande och hur Polismyndigheten bör agera i kontakten med brottsoffer (empatiskt, med respekt och inge trygghet samt ett förtroende). Det finns å andra sidan även idéer om att Polismyndighetens arbete fokuseras kring gärningspersoner, vilket handlar om att Polismyndigheten ska minska brottsligheten i samhället, bedriva en effektiv brottsbekämpning och bidra till ett välfungerande rättsväsende. Samtidigt framhålls vikten av ett helhetsperspektiv; ingen av dessa idéer ska överskugga den andre.

Däremot beskrivs ett välfungerande brottsofferarbete bidra till att uppnå Polismyndighetens övergripande mål, och ett en av myndighetens viktigaste uppgifter beskrivs vara att utreda begångna brott. Det indikerar att ett välfungerande brottsofferarbete inte ses som ett ändamål i sig självt, och att idéen om Polismyndigheten som brottsbekämpande överskuggar idéen om Polismyndigheten som stödjande för människor som utsatts för brott.

“En av polisens viktigaste uppgifter är att utreda begångna brott. I det arbetet har brottsoffer en betydelsefull roll. Utan information från brottsutsatta och vittnen skulle många brott inte komma till Polisens kännedom, och utan deras medverkan skulle många gärningspersoner inte kunna ställas till ansvar.” (Lindgren & Rikspolisstyrelsen, 2003, s.22).

Men Polismyndighetens brottsbekämpande arbete och en effektiv förundersökning handlar inte bara om att minska brottsbekämpningen, utan det finns även idéer om att en skyndsamt rättsprocess är brottsofferstödande i sig genom att lägga fokus på brottsoffers genom att de känner sig omhändertagna. Brottsoffers positiva inställning till Polisen beskrivs underlätta själva brottsutredningen, och att ett bra bemötande kan vara avgörande för om brottsoffer kommer vilja medverka i den fortsatta utredningen. Idéen om det goda bemötandet handlar alltså inte bara om brottsoffret, utan även om förundersökningen/brottsbekämpningen/gärningspersonen. Det finns alltså en idé om växelverkan; brottsbekämpning främjar brottsofferstöd och vice versa.

“En av de viktigaste åtgärderna för att flytta fram positionerna inom brottsofferområdet är att polismyndigheten [...] bedriver en effektiv ledning av förundersökningar och annan brottsutredning. [...] Detta kan i sin tur medverka till att brottsoffer får en positiv inställning till Polisen, ett förhållande som är mycket värdefullt och som kan underlätta för själva brottsutredningen.” (Lindgren & Rikspolisstyrelsen, 2003, s.15)

Gällande de idéer och föreskrifter som finns gällande Polismyndighetens arbete handlar det dels om att Polismyndigheten bör samverka med andra externa aktörer i lokalsamhället, dels om hur processen ska gå till i den egna verksamheten. Idéen om kunskap understryks; poliser ska ha kunskap om vilka grundläggande bestämmelser som finns, hur ansvarsfördelningen ser ut i organisationen och vilka behov som brottsoffer har. Polismyndighetens brottsofferstödjande arbete beskrivs vara genom effektiva förundersökningar och att informera om andra aktörers brottsofferstöd. Det måste gå att säkerställa att brottsoffer har fått den information som hen har rätt till, exempelvis genom att informationen både ska ges muntligt och skriftligt samt att det ska noteras i ärendet när och vilken information som brottsoffret har fått. Det ska vara möjligt att följa upp Polismyndighetens brottsofferstöd.

Idéen om vad brottsofferstödet ska bringa brottsoffer är grundläggande mänskliga rättigheter, såsom personlig frihet, integritet och trygghet. Mer specifikt handlar det om ekonomisk ersättning samt medicinsk, psykisk och social hjälp för att lindra skadeverkningarna av brottet. Information beskrivs vara en förutsättning för att brottsoffer själva ska kunna tillvarata sina rättigheter.

6.2.2 Inte största ansvaret

Trots att det framkommer tydliga idéer om varför Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd är viktigt, och hur de ska organisera det, förekommer det samtidigt avvikande idéer om ansvar gällande brottsofferstöd, i framför allt kategorin beskrivningar i VBF-modellen.

Fastän en effektiv brottsutredning framkommer som fundamental för brottsofferområdet i kategorin värde, visar samtidigt kategorin beskrivningar att ansvaret för att utveckla brottsofferområdet vilar på de andra aktörerna i rättskedjan och andra kommunala aktörer, samt att Polismyndigheten endast kan göra en begränsad del av det som sammantaget måste göras för brottsoffer. Kommunen uttrycks ha det yttersta ansvaret för att hjälpa brottsutsatta och

socialtjänsten ha ett ansvar för att ge stöd och hjälpa brottsutsatta. Ideella organisationer beskrivs också ansvara för att lämna stöd och hjälp.

Fortsättningsvis, ett annat värde som framkommer är samverkan mellan aktörer i lokalsamhället och det beskrivs att det bör finnas en tydlig ansvarsfördelning för detta. Hur denna samverkan ska se ut framkommer inte i kategorin föreskrifter. Däremot, i kategorin beskrivningar gällande samverkan beskrivs behovet av brottsoffers samtycke om Polismyndigheten ska vidarebefordra ett brottsoffers kontaktuppgifter till en ideell organisation. Fortsättningsvis framkommer det gällande föreskrifter att Polismyndigheten bör i dialog med hälso- och sjukvården tillförsäkra att det finns väl fungerande rutiner, tex vad gäller framtagande av rättsintyg. Emellertid lyfts inte hälso- och sjukvården som en viktig aktör med ansvar för brottsofferstöd eller rätt vård och hälsa i någon övrig kategori i VBF-modellen. Därför verkar målet med den samverkan snarare att handla om att främja förundersökningen genom bevissäkring och kopplas till värdet som effektiva brottsbekämpning, än att skapa en kontakt för brottsoffret som syftar att tillförsäkra hen vård och främja värdet om rätt till medicinsk hjälp.

6.2.3 Kryphålet i skyldigheten att informera

Skyldigheten som Polismyndigheten har att informera brottsoffer om tillgängligt stöd och hjälp framkommer i alla tre kategorier (värden, beskrivningar och föreskrifter), samt rutiner kring hur det ska gå till för att säkerställa att detta genomförs. Men det lyfts även ett förbehåll till skyldigheten:

*“Informationen kan utelämnas bara om det är uppenbart att målsäganden inte behöver hjälp eller om det är förknippat med betydande svårigheter att informera”
(Rikspolisstyrelsen, 2013, s.9).*

Vad det innebär mer exakt framkommer inte i tydligare föreskrifter, men detta är även något som upprepas i lagtexten om att lämna information (förundersökningskungörelsen). Eftersom information lyfts som ett så pass signifikant värde är denna föreskrift något märklig, då den underminerar det värdet. Att det heller inte finns några tydliga föreskrifter om hur en sådan bedömning kan göras gör det att förbehållet något godtyckligt. Det framkommer heller inte om det finns någon funktion, och i så fall, vem det är som kontrollerar eller godkänner sådana bedömningar.

6.3 Polismyndighetens implementering av brottsofferstöd

Här redovisas de idéer och uppfattningar om Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd som har framkommit i intervjuerna med utredare inom Polismyndigheten, för att undersöka hur frågan behandlas i praktiken inom Polismyndigheten. Detta har gjorts med hjälp av de tre kategorierna värden, beskrivningar och föreskrifter i VBF-modellen. Det kodade materialet har kartlagts för att se eventuella mönster i utredares idéer gällande Polismyndighetens brottsofferstöd.

6.3.1 Varför arbetar Polismyndigheten med brottsofferstöd?

Alla respondenter beskriver att det säkert finns tillgängliga metodstöd gällande brottsofferstöd, men ingen av dem vet vilka det skulle vara eller använder sig av dem. Generellt verkar respondenterna inte ha full koll på hur organisationen fungerar. Varje enskild utredare kanske inte behöver ha en expertkunskap om myndighetens alla funktioner och processer, men det säger dels något om hur brottsofferfrågan betraktas, och del hur den arbetas med i praktiken. Vid frågan om hur Polismyndigheten arbetar med uppföljning av sitt brottsofferstöd var det ingen av respondenterna som visste hur detta går till, eller om det finns någon uppföljning som genomförs över huvud taget. Några av respondenterna lyfter avsaknaden av utbildningar i frågan, och att de utbildningar som finns är sporadiska (intervju 2, 3, 5).

Vad gäller synen på Polismyndighetens brottsofferarbete finns det en gemensam syn kring värden och föreskrifter, vilket är att Polismyndighetens främsta uppgift är att jobba med brottsutredningen och att driva en rättsprocess. Vissa menar även att det heller inte är Polismyndighetens funktion överhuvudtaget att arbeta med brottsofferstöd, även om de själva skulle vilja att det var så.

“Och tyvärr (...) är det brottsutredningar vi jobbar med. Man önskar att man kunde göra mer ibland, men vi har inte dom möjligheterna. Och det är inte riktigt vår funktion heller” (intervju 3).

Flera av respondenterna uttrycker att det finns en problematik gällande tidsbrist, vilket beskrivs som ett hinder för deras brottsofferarbete.

”Tyvärr så önskar man ju att man kan lägga ner mera tid på just brottsoffret men, men inom polisen så känns det som att det är väldigt mycket...eh...man fokuserar väldigt mycket på den misstänkte, kan man väl säga.” (intervju 3).

“vi får ju någonstans...prioritera bland dom prioriterade ärendena” (intervju 5).

Det finns en medvetenhet om att ett brottsofferstödande arbete är positivt för rättsprocessen, och att Polismyndighetens goda bemötande (där värdena respekt och empati ingår) gentemot brottsoffer beskrivs främja värdet effektiva rättsprocesser då det ökar möjligheten att förtroendet för myndigheten ökar och att fler vågar vittna och bedriva rättsprocesser. Detta beskrivs öka den allmänna tryggheten i samhället, vilket också framkommer som ett värde i VBF-modellen. Men brottsofferstöd och ett gott bemötande ses inte bara som något positivt för Polismyndighetens verksamhet, utan det inger även de brottsutsatta en känsla av att de blir sedda, hörda och bekräftade vilket alla är värden som framkommer som viktiga för brottsoffers psykiska hälsa och även som något utredare bör arbeta med i kategorin föreskrifter.

6.3.2 Objektivitet och empati i konflikt

Det finns olika idéer om vad Polismyndighetens arbete med brottsofferstöd innebär och vad som främjar brottsoffers hälsa, vilket framkommer i att skilda värden framhålls. Bland annat handlar det om att lyssna på vad brottsoffret har att berätta under förhör (för att bekräfta), och att bedriva effektiva förundersökningar och brottsutredningar (för att förkorta lidandet och för att skipa rättvisa). Respondenterna lyfter skyldigheten att informera om andra brottsofferstödande aktörer i kategorin föreskrifter, men många verkar inte betrakta det som en stor del av det brottsofferstödande arbetet. Det läggs en större vikt vid det goda bemötandet och att möta brottsoffret med empati. Men att vara omhändertagande upplevs ibland krocka med värdet att bedriva en objektiv utredning, som beskrivs vara Polismyndighetens främsta uppgift.

“jag kan väl tänka lite såhär att polismyndighetens roll är ju att utreda ett brott och det ska göras objektiv” (intervju 4).

Många av respondenterna upplever att det finns en konflikt mellan att vara en empatisk “medmänniska”, vilket ses som en del av det brottsofferstödande arbetet, samtidigt som de måste bedriva en rättssäker och objektiv utredning.

“Man får nog särskilja på själva utredningen och vad som är...vi måste ju ta reda på vad som har hänt. Och då är det jättesvårt att blanda in, tror jag...eh...vad ska man säga, allt som är humant (...) Vi jobbar med själva utredningen för att ta reda på vad som har hänt” (intervju 3).

När respondenterna pratar om det brottsofferstöd som Polismyndigheten arbetar med kommer många in på frågor som rör gärningspersoner, och att det finns en stort fokus kring gärningspersoner snarare än brottsoffer generellt i Polismyndighetens arbete. Exempelvis:

“Det goda samtalet är oerhört viktigt, och att de får förtroende för en, samtidigt så är det såhär att vi är en utredande myndighet. Vi ska vara objektiva, vi får liksom inte ta mer ställning till ena eller andra parten, för det är ju, vi ska vara objektiva, men det är ju... så måste vi ju vara noga med vad vi säger till brottsoffer och även till gärningsman. Han ska också ha hjälp och stöd” (intervju 1).

Trots fokuset kring brottsutredning och förundersökningen är alla är medvetna om att brottsoffer har ett behov av brottsofferstöd och det är framförallt vikten av samtalsstöd som lyfts som ett värde. Däremot är det färre som kopplar ihop detta behov med rätten till vård och hälsa. Exempelvis berättar en av nyckelrespondenterna utförligt om varför brottsoffer kan behöva prata med någon om vad hen varit utsatt för, men vid följdfrågan om hen upplever att polisen har möjlighet att hjälpa brottsoffer få tillgång till vård och hälsa blir svaret detta: *”*suck*...och vård och hälsa...hur menar du då...alltså?”* (intervju 4). Trots att majoriteten av respondenterna jobbar som utredare inom grova brott, såsom våld i nära relation och sexualbrott, är det få som lyfter vikten av läkarvård för brottsoffer. Brottsofferstöd handlar främst om “att prata med någon” när det gäller externa aktörer, och föreskrifterna gällande Polismyndigheten handlar mer om att omhändertas på ett korrekt sätt. Vid frågan om brottsoffer har någon rätt till att få vård och stöd svarar en respondent: *“Ja asså de...(skratt) jag brukar inte riktigt tänka på det i dom banorna, men vi har ju, det är ju lagstöd för att vi ska, att de ska omhändertas på ett korrekt sätt”* (intervju 2).

Alla respondenter är emellertid medvetna om skyldigheten att informera brottsoffer om andra brottsofferstödande aktörer, vilket framkommer i kategorin föreskrifter. Information lyfts även som ett värde, vilket inbegriper information generellt. Fortsättningsvis beskriver flera av respondenterna att det finns två rutor som de kan fylla i när de arbetar med anmälan i sina system:

en ruta om de antingen *vet* att brottsoffret vill ha brottsofferstöd, och en annan ruta om de *tror* att brottsoffret vill ha brottsofferstöd.

6.3.3 Någon annans ansvar

Respondenterna har varierande kunskap om de andra aktörerna som är relevanta gällande brottsofferstöd, som de ska informera brottsoffret om. Exempelvis svarar en respondent såhär vid frågan om det finns andra aktörer med ansvar för brottsofferstöd:

”Jag tycker att det är BOJ då. Dom har ett väldigt stort ansvar...eh...sen vet jag inte riktigt...dom har ju, dom är ju statliga om jag inte minns fel. Sen har vi x-antal frivilliga organisationer...ja. som har någon jourverksamhet.” (intervju 3).

BOJ är inte statligt, utan är en frivilligorganisation. Det är främst socialtjänsten, BOJ, och andra ideella organisationer som anses ha ansvar för brottsofferstöd, vilket framkommer i kategorierna beskrivningar och föreskrifter. Hälso- och sjukvården lyfts inte specifikt som en viktig aktör, men nämns ibland vid frågor om vad brottsoffer kan behöva för typ av stöd. Dessutom beskrivs brottsofferstöd som ett samhälleligt ansvar, och att det är samhället som måste sluta upp kring den brottsdrabbade individen.

“Vi i samhället...att samhället ska...att det ska finnas stödfunktioner i samhället som omhändertar brottsoffren på bästa sätt, att det ska finnas eh...ett fungerande nätverk kring dom som är brottsutsatta” (intervju 5).

Vidare talar alla respondenterna om målsägandebiträden som en särskilt viktig aktör för brottsofferstöd, både gällande att få brottsofferstöd och i andra delar av rättsprocessen (så som juridiskt stöd och ersättningsanspråk. *“Den (målsägandebiträdet) kan bara fokusera på det (brottsofferstöd) (...) Det ingår ju i deras arbetsuppgift att hjälpa dem” (intervju 1).* Målsägandebiträden ges mycket uppmärksamhet i kategorin föreskrifter, och betraktas av många som fundamental för brottsofferstöd.

Däremot får inte alla brottsoffer ett målsägandebiträde, och hur målsäganden arbetar beskrivs variera. *“Vissa skulle jag säga kanske fångar målsägande på ett sätt och är mer aktiva i sin kontakt, medans andra kanske inte har samma kontakt. Det ser lite olika ut hur dom jobbar”* (intervju 5). Detta, och att alla inte får målsägandebiträden uppfattas inte som särskilt problematiskt gällande brottsoffers tillgång till brottsofferstöd.

7. Diskussion och analys

Detta avsnitt inleds med en jämförelse av policy och praktik rörande Polismyndighetens brottsofferstöd genom lyfta skillnader och likheter som visats i resultatdelen ovan. Vidare diskuteras resultaten i förhållande till de teoretiska ramverken om VBF, förståelse och implementering av policy samt rättighets- och skyldighetsbärare.

7.1 Jämförelse av policy och praktik

Att det finns ett glapp mellan policy och praktik är ett vanligt problem inom mänskliga rättigheter och diskussionen om implementering sträcker sig längre än Polismyndighetens brottsofferarbete. Frågan kan lyftas på olika sätt och med flera perspektiv; först och främst visar resultaten av undersökningen att det både finns skillnader och likheter mellan Polismyndighetens policys gällande brottsofferstöd och hur utredare uppfattar och arbetar med brottsofferstöd och brottsoffers rätt till hälsa och vård.

Den främsta skillnaden är att processen kring brottsofferstödet som Polismyndigheten ska arbeta utefter är tydligare i policyerna. Policyerna beskriver en ansvarsfördelning inom organisationen, även om ansvar för brottsofferstöd även placeras hos andra externa aktörer, som socialtjänsten och BOJ. Policyerna beskriver de funktioner/tjänster inom Polismyndigheten som ska göra vad för att garantera att brottsoffer blir informerade om andra aktörers brottsofferstöd. Dessutom står i ett av policydokumenten att de tjänsteföreskrifter och motsvarande dokument som beskriver arbetsfördelningen gällande brottsofferstöd ska göras kända för de anställda inom Polismyndigheten. Detta verkar inte ha uppnåtts med tanke på att ingen av respondenterna kände till något av dessa dokument eller policys. Vad det beror på framgår inte, men det skulle kunna vara för att de är utdaterade tidsmässigt, en praxis gällande hur brottsofferstöd genomförs har utvecklats för varje enskild enhet och utredare, och/eller för att de inte är bindande. Ingen av orsakerna är ömsesidigt uteslutande. När den beskrivna ansvarsfördelningen i policyerna inte blir känd för de aktuella yrkesutövarna uppstår en problematik kring uppfattningen om skyldighetsbärare. Även om anställda inom Polismyndigheten kan vara medvetna om att Polismyndigheten som organisation är ansvarig för vissa saker gällande brottsofferstöd behöver de också vara medvetna om just deras skyldigheter i frågan. Det räcker inte att Polismyndigheten

som organisation betraktas som en skyldighetsbärare, utan även enskilda funktioner och tjänster bör betraktas som skyldighetsbärare, vilket de även måste vara medvetna om för att något faktiskt arbete i praktiken skulle utföras.

Ytterligare aspekter som bidrar till svårigheter av införlivandet av policy är att majoriteten av materialet som poliser har att tillgå gällande brottsofferstöd faktiskt är inte bindande. Detta lyfter frågan om "hur" och process enligt Hydéns teori (Hydén, 2002, s.143 och 167–170). Policyernas icke bindande natur betyder att även om alla skulle känna till dem har de berörda yrkesutövarna ingen egentlig skyldighet att följa dem till punkt och pricka. Det finns bindande juridiska ramverk som polisen arbetar utefter, exempelvis Polisförordningen (1984:387), men gällande brottsofferstöd i relation till rätten till vård och hälsa finns egentligen bara förundersökningskungörelsens bestämmelse om skyldigheten att informera om andra aktörer som erbjuder brottsofferstöd som är bindande. Det går att argumentera för att policyerna är bindande, efter som att de utgår från den bestämmelsen och andra tjänsteföreskrifter om hur Polisen ska agera i kontakt med invånare. Men faktum är att de utvecklar och beskriver arbetsrutiner och idéer som utredarna inte har en juridisk skyldighet att följa. Det som framgår i policyerna är alltså endast något att luta sig mot, och inte något att rätta sig efter; detta gör dem tandlösa och de riskerar således att bli verkningslösa.

Dessutom är det värt att nämna det faktiska kryphålet i den juridiska skyldigheten att informera om brottsofferstöd, som bland annat tas upp i policyn. Även om detta inte var något som respondenterna tog upp i intervjuerna så finns det en möjlighet för utredare att undkomma skyldigheten genom att argumentera för att det var uppenbart att personen i fråga inte behöver stöd, eller var svår att informera. Oklarheterna kring vad detta innebär är problematiskt. Det innebär att varje utredare får göra en individuell bedömning huruvida en person kan tänkas behöva eller inte behöva brottsofferstöd, vilket ökar risken för att personer som blir utsatta för vissa typ av brott eller uppfattas på ett visst sätt berövas den informationen. Det innebär en enorm risk för att alla brottsoffer inte erbjuds samma brottsofferstöd; och även en möjlighet för anställda inom Polismyndigheten att undkomma ansvar. Vidare, vad som är ett giltigt skäl för att ett brottsoffer är svår att informera framgår inte. Men huruvida någon är svår att informera säger rimligtvis inget om personen i fråga behöver brottsofferstöd eller ej.

Vilket faktiskt stöd som utredarna erbjuds och/eller använder sig av gällande hur de ska arbeta med brottsofferstöd är oklart. Det som Polismyndigheten beskrivs erbjuda är utbildningar, men det framkommer även av intervjuerna att de ses som otillräckliga och att det inte finns någon struktur kring hur Polismyndigheten arbetar med att utbilda sina anställda i frågan.

7.2 Brottsoffer som medel och brottsofferstöd som mål

Genom VBF-modellen har de värden, och “vad” enligt Hydéns teori (Hydén, 2002, s.141–147) när det kommer till brottsofferstöd och brottsoffers rätt och tillgång till vård och hälsa kunnat tydliggöras. Modellen visar på, både enligt policy och respondenterna, att det finns ett värde i att Polismyndigheten erbjuder brottsofferstöd. Därefter kan en tudelad uppfattning i båda materialen om varför brottsofferstöd har ett värde och en viss förvirring gällande “vad” brottsofferstöd bör handla om utrönas. Brottsofferstöd lyfts å ena sidan fram som något som är viktigt för brottsoffer som individer, för att de ska kunna bearbeta och gå vidare från händelsen. Detta markerar brottsoffer som rättighetsbärare. Men å andra sidan framkommer det även att det finns ett stort värde i att brottsoffer får tillgång till brottsofferstöd för samhället och rättssystemet vinning, snarare än brottsoffret själv; genom att förhindra alienationen av brottsoffer kommer brottsoffer kunna ge rättssystemet mer information som underlättar rättsförfarandet, och även stärka förtroendet för rättssystemet och Polismyndigheten.

Brottsoffer framställs alltså ha två olika värden: ett instrumentellt värde och ett inneboende värde. Dessa två värden riskerar att ställas emot varandra på ett sådant sätt att det ena värdet blir det primära syftet med brottsofferstöd. Om det blir det instrumentella värdet (användningen av brottsoffer för att främja rättssystemet) äventyras brottsoffers status som rättighetsbärare, och de kan i större utsträckning uppfattas som skyldighetsbärare. Detta leder inte till att brottsoffers rättigheter, eller tillgång till hälsa och vård stärks. Resultaten från undersökningen tyder på att brottsoffer både betraktas och behandlas som rättighetsbärare och en ad hoc skyldighetsbärare, vilket också innebär en förvirring mellan “vad” och “vem” enligt Hydéns modell (Hydén, 2002, s.141–147). Varken policy eller respondenterna beskriver dock explicit att brottsoffer har en skyldighet eller ett ansvar att agera som en part som ska tillgodose rättssystemet något, men fördelarna med detta lyfts fram. Detta beror troligtvis på att brottsoffer inte har några egentliga

skyldigheter eftersom en rättsprocess de facto är för brottsoffrets skull (även om det också går att argumentera för en större samhällelig nytta). Att brottsoffer trots detta betingas som skyldighetsbärare kan ha att göra med att det finns en uppfattning om att en rättsprocess har ett högre värde som en samhällelig nytta genom att skydda samhället från brottslingar, än som en process för ett brottsoffer att få någon form av bot för brottet. De motstridiga idéer om brottsoffer och brottsofferstöd som framkommer i de olika kategorierna i VBF-modellen, vilket kan leda till att brottsoffers roll i en kontakt med Polismyndigheten och i en rättsprocess blir dubbeltydig och förväntningarna kring dem kan bli oklara. I en förvirring av rollen som skyldighetsbärare och rättighetsbärare samt "vad" och "vem" i policy riskerar brottsoffers rättigheter, och rätten till vård och hälsa att gå förlorad.

Men det behöver inte vara något negativt att Polismyndigheten ser flera olika värden med ett effektivt brottsofferstöd, och att "vad" enligt Hydén (Hydén, 2002, s.141–147) kan inbegripa flera värden; det är snarare någonting positivt om brottsofferstöd har synergieffekter, exempelvis att fullgott brottsofferstöd leder till ett ökat förtroende för Polisen och mer effektiva förundersökningar. Men för att undvika risken av att brottsoffer ses som skyldighetsbärare istället för rättighetsbärare är det viktigt att brottsofferstöd och rätten till hälsa och vård bibehåller en status som mål och primärt värde/"vad", och inte betraktas som ett medel till något annat mål.

7.3 Objektivitet på bekostnad av brottsofferstöd

Det framkommer enligt VBF-modellen, i både policy och intervjuerna, att en av Polismyndighetens främsta uppgifter och ansvar att bedriva förundersökningar på ett objektivt vis. Detta kommer i konflikt med "vad" som handlar om att erbjuda brottsofferstöd, vilket handlar om att stötta brottsoffer genom att bedriva effektiva utredningar (inte förlänga ett lidande) och att ta hand om brottsoffret på ett empatiskt vis (se, höra och bekräfta). Skillnaden mellan policy och praktik visar sig i att många av utredarna som upplever en svårighet i att bedriva utredningen på ett objektivt sätt och att vara en "medmänniska". Men detta behöver inte nödvändigtvis innebära den värdekonflikt som respondenterna upplever att det ofta gör.

Problematiken uppstår när det finns en uppfattning om att Polismyndigheten inte bör eller ska arbeta med brottsofferstöd, eftersom det på något sätt skulle ske på bekostnad av

Polismyndighetens uppgift att objektivt utreda begångna brott. Att arbeta med brottsofferstöd likställas med att vara en empatisk medmänniska. Den upplevda värdekonflikten kan ha kommit till och etablerats eftersom innebörden av Polismyndighetens arbete gällande brottsofferstöd tycks ha kommit att handla mer om att vara en empatisk medmänniska, än att erbjuda information och kontakt till andra brottsofferstödjande aktörer. Vissa av respondenterna uttryckte att de upplevde att det finns en svårighet i att bedriva en objektiv utredning och samtidigt finnas där som en stöttande medmänniska för brottsoffret. De uttryckte även att de själva inte har möjligheten att erbjuda så mycket stöd som de vill erbjuda till ett brottsoffer.

“man får nog särskilja på själva utredningen och vad som är...vi måste ju ta reda på vad som har hänt. Och då är det jättesvårt att blanda in, tror jag...eh...vad ska man säga, allt som är humant (...) Vi jobbar med själva utredningen för att ta reda på vad som har hänt” (intervju 3).

Värdekonflikten handlar alltså om objektivitet kontra empati. Detta är säkerligen en svår balansgång, och det finns föreskrifter om att anställda inom Polismyndigheten ska möta alla på ett respektfullt och tryggt vis. Men det är inte samma sak som att tillhandahålla information om andra aktörers brottsofferstöd som främjar brottsoffers hälsa genom vård, vilket är Polismyndighetens skyldighet, och bör inte likställas med det.

Att ställa krav på utredare att fungera som en vårdgivande funktion och att själva tillhandahålla den tjänst som krävs för att brottsoffer ska få sin rätt till hälsa och vård är orimligt på grund av flertalet anledningar. Men det är det heller ingen som kräver, varken i juridisk mening eller genom de policys som finns inom Polismyndigheten. “Vad” och “vem” enligt Hydéns modell (Hydén, 2002, s.141–147) förvirras mellan uppfattningar om värdekonflikter och vem som har ansvar för att göra vad, och är en skyldighetsbärare gällande brottsoffers rätt till vård och hälsa. Genom att tydliggöra vad Polismyndigheten har för plikt enligt “vad” i Hydéns teori kan eventuellt en balans mellan de värden som finns inom Polismyndigheten uppnås och minska konflikter. Det skulle även aktualisera frågan om “vem”, och tydliggöra skyldighetsbärare i frågan.

7.4 Målsägandebiträden som garant för brottsofferstöd

Genomgående i intervjuerna med respondenterna beskrivs målsägandebiträdens roll som viktig, näst intill fundamental, för brottsofferstöd och brottsoffers rätt till vård och hälsa. Målsägandebiträden lyfts även i Polismyndighetens policy, men deras ansvar och funktion för brottsoffer framhålls inte lika markant, utan nämns eftersom polisen har en skyldighet att informera om att möjligheten till ett sådant eventuellt finns.

Detta aktualiserar frågan om “vem” enligt Hydéns teori (Hydén, 2002, s.141–142), och även vem/vilka som betraktas som skyldighetsbärare för brottsoffers rätt till hälsa och vård. Att målsägandebiträden framhålls som så pass viktig aktör gällande “vem” av de som praktiskt arbetar med brottsofferstöd, för tillgodoseendet av brottsoffers rätt till hälsa och vård är problematiskt på flera olika sätt. Det är domstolen som beslutar vem som får ett målsägandebitråde, och generellt får de som utsatts för våldsbrott, rån, sexualbrott, hatbrott eller annan grov brottslighet ett målsägandebitråde (Sveriges advokatsamfund, u.å.). Det bör dock noteras att målsägandebiträdens vikt kanske framhävt i högre grad i intervjuerna än i policy eftersom många av respondenterna arbetar som utredare inom brott där de flesta får ett målsägandebitråde. Men det fråntar inte det faktum att om målsägandebiträden är så pass viktiga för att brottsoffer ska tillgodoses rätten till vård och hälsa, resulterar det i att det finns olika typer av brottsoffer som kommer ha det svårare att få sin rättighet uppfylld, eftersom alla brottsoffer inte får ett målsägandebitråde. Vilka konsekvenser att brott får för en individ går inte att bestämma utefter vilken typ av brott det är; till exempel kan någon som blivit utsatt för ett inbrott kan uppleva det som otroligt traumatiskt och kränkande. Om målsägandebiträden är nödvändiga för en fullgod realisering av rättigheter, men inte alla brottsoffer får ett, är inte brottsofferstöd eller rätten till vård och hälsa för brottsoffer universal. Om en rättighet inte är universal kan den knappast kallas för en mänsklig rättighet, och alla brottsoffer kan då inte betraktas som rättighetsbärare.

Vidare går det att ifrågasätta vad ett målsägandebitråde innebär för ett brottsoffers rättigheter och tillgång till vård och hälsa. Ett målsägandebiträdes faktiska uppdrag och ansvar är att

”ge juridisk rådgivning, samt företräda sin klient, med anledning av brottet. Målsägandebiträdets arbetsuppgifter omfattar bland annat: att biträda vid polisförhör, att upprätta och framställa eventuella

skadeståndsanspråk samt att biträda under huvudförhandling och tillse att eventuellt skadeståndsanspråk framläggs för bedömning av rätten.” (Sveriges advokatsamfund, u.å.)

Ingenstans står det något om att förmedla en kontakt till vårdgivande instanser. Om en sådan handling beror på hur målsägandebiträden själva väljer att arbeta är det inte tryggt för alla rätt till vård och hälsa, utan är i så fall slumpen som avgör vilka brottsoffer (av dem som faktiskt får ett målsägandebiträde) som får den hjälpen. Detta innebär att målsägandebiträden i realiteten inte bör betraktas som en skyldighetsbärare gällande brottsoffers rätt till vård och hälsa, men trots det uppfattas funktionen ha en stor roll för “vem” enligt Hydéns teori (Hydén, 2002, s.141–142) som ska utföra det arbete som Polismyndigheten ska göra med att informera om brottsofferstöd. Detta lyfter återigen lyft problematiken kring att det finns missuppfattningar kring vad Polismyndighetens arbete med brottsoffers rätt till vård och hälsa innebär, och vem som är skyldighetsbärare.

7.5 Är stöd samma sak som vård - och vem ansvarar för det?

Enligt Hydéns teori (Hydén, 2002, s.141–142) är det viktigt att det är tydligt vem eller vilka det är som har ansvar för att implementera sagda policyn eller lagen i praktiken, det vill säga vem eller vilka som är skyldighetsbärare. I detta fall är det viktigt för utredare att dels känna till sina egna skyldigheter, men också vad det finns för andra aktörer som de samverkar med, samt vem det är som ansvarar för vad. I VBF-modellen framkommer det i kategorierna beskrivningar och värden att det finns idéer inom Polismyndigheten om att det främst finns två aktörer som har ett ansvar för att erbjuda brottsofferstöd i relation till vård och hälsa: socialtjänsten och BOJ. I undersökningen framställs inte hälso-och sjukvården som en viktig aktör gällande brottsoffers rätt till vård och hälsa. Det skulle kunna bero på att begreppet *stöd* och dess innebörd får en stor betydelse, medan begreppet *vård* får stå tillbaka, vilket framkommer genom vilka värden som lyfts och hur utredarna själva diskuterar vad som hjälp som brottsoffer kan tänkas behöva. Detta trots att det kan röra sig om synnerligen grova brott, så som exempelvis våld i nära relation och sexualbrott som har en uppenbar påverkan på brottsoffers hälsa.

Detta kan möjligtvis bero på att begreppet brottsofferstöd inte kopplas ihop med rätten till vård och hälsa, och att det rättighetsbaserade språket är främmande. *“Ja asså de...(skratt) jag brukar inte riktigt tänka på det i dom banorna”* (intervju 2).

Genom att diskutera brottsoffer som rättighetsbärare och deras behov istället som rättigheter tillkommer ett större krav på ett tillgodoseende av den rättigheten. Ett behov är inte lika kravställande som en rättighet är, på grund av att en rättighet är absolut och universal, i den bemärkelsen att alla (normativt) människor har dem. Behov däremot är varierande och kontextuella; bara för att en person har ett behov betyder det inte att alla andra har samma behov. Men oavsett om rätten till vård och hälsa för brottsoffer diskuteras som en rättighet eller ett behov blir det problematiskt när det inte möts av en tydlig skyldighetsbärare och det inte finns en aktör som är “vem” enligt Hydéns teori (Hydén, 2002, s.141–142). Tydliga föreskrifter blir då svårt att framställa.

Socialtjänsten är en av dessa “vem” som framställs som en skyldighetsbärare i kategorierna beskrivningar och föreskrifter. Enligt socialtjänstlagen (5 kap. 11§) är det socialtjänsten i varje kommun som ansvarar för att brottsoffer (och anhöriga) ska få stöd och hjälp. Enligt Socialstyrelsen (2012) ska socialtjänsten erbjuda brottsoffer (efter individuell bedömning) bland annat ekonomiskt bistånd, stödjande samtal, skyddat boende, en kontaktperson och förmedling av kontakter med andra myndigheter. Det är då intressant att socialtjänsten lyfts av Polismyndigheten som en aktör som har stort ansvar för brottsoffers hälsa trots att socialtjänsten sällan själva erbjuder medicinsk eller psykiatrisk vård kopplat till konsekvenserna av ett brott, utan fungerar oftast som en lots, precis som Polismyndigheten gör till socialtjänsten.

BOJ lyfts även fram som en viktig aktör. Enligt BOJ själva är de en ideell organisation som ska fungera som ett komplement till det offentliga stödet brottsoffer kan få. BOJ erbjuder medmänskligt stöd, information om rättsprocessen, stöd vid eventuell rättegång och hjälp med kontakt med myndigheter och försäkringsbolag (Brottsofferjouren, u.å.-b). BOJ gör varken anspråk på, eller har någon lagstadgad skyldighet att erbjuda hälso-eller sjukvård. Organisationen förlitar sig på ideell arbetskraft som inte är bunden till kompetens utan snarare, som organisationen själva lyfter, medmänsklighet.

De två största aktörerna som lyfts fram att ansvara för brottsofferstöd har varken något lagstadgat ansvar att själva erbjuda professionell hälso- eller sjukvård, eller framhåller det som en del av sin verksamhet. Att hälso- och sjukvården, i olika alla dess möjliga olika instanser och former inte lyfts som en särskilt relevant aktör i diskussioner gällande brottsofferstöd och brottsoffers rätt till vård och hälsa är märkligt. Vad det beror på svarar inte denna uppsats på, men en eventuell faktor skulle kunna vara att det just talas om brottsofferstöd och inte brottsoffervård. De olika begreppen vård och stöd kan ha olika betingningar och associationer, där stöd inte kopplas till en medicinsk praktik. Det är bekymmersamt då personal inom vården, genom nationell lagstiftning, har större möjlighet, mandat, kompetens och ansvar att utföra och erbjuda vård än vad ideella brottsofferstödjare (BOJ) och socialsekreterare (socialtjänsten) har. Med det sagt nedvärderas inte kvaliteten på det stöd som BOJ och socialtjänsten erbjuder, även om det bör särskiljas från medicinsk, fysisk och psykisk, vård. Sjukvården har dock inget ålagt ansvar att specifikt arbeta med brottsofferstöd eller brottsoffer som specifik grupp. Det finns alltså inte bara en förvirring gällande skyldighetsbärare och "vem" som ansvarar för att implementera brottsoffers rätt till vård och hälsa inom Polismyndigheten, utan även generellt.

Det finns emellertid en tydlig föreställning om att brottsofferstöd beskrivs som ett samhälleligt gemensamt ansvar och att samhället har ett stort värde för brottsofferstöd. Idéen om samhällets värde och samhället som den aktör som ska tillgodose brottsoffers rätt till hälsa och vård genererar oklarheter kring vem det är mer specifikt som ansvarar för brottsofferstöd och på vilket sätt. Samhället, odefinierat, är svårt att hålla ansvarig och skyldig för något och svårt att skapa några föreskrifter till; för vem eller vilka är samhället?

7.6 Vad händer med kontakten?

Slutligen bör den sista aspekten av Hydéns teori (Hydén, 2002, s.141–143 och 167–170) lyftas, nämligen "hur" förfarandet ska gå till och vad som ska hända rent proceduriellt för att säkerställa att lagen/policyn implementeras. För att göra detta bör fokuset riktas till frågor om uppföljning av Polismyndighetens brottsofferstöd.

Ingen av respondenterna vet hur, eller om, den kontakt som de säger sig förmedla följs upp, och det finns inga föreskrifter gällande hur de ska arbeta med uppföljning av informerandet om brottsofferstöd. Detta trots att policy tar upp vikten och behovet av uppföljning i kategorin föreskrifter. Emellertid beskriver respondenterna att det finns två rutor som de kan klicka i när de fyller i anmälan i sina system: en om de antingen *vet* att brottsoffret vill ha brottsofferstöd, och en annan om de *tror* att brottsoffret vill ha brottsofferstöd. Det finns främst två intressanta aspekter att lyfta rörande detta: ansvar och befogenheter.

Gällande rutan som går att klicka i om de vet att brottsoffret vill ha brottsofferstöd kan frågan om ansvar diskuteras. Eftersom ingen vet om någon uppföljning görs av detta är det svårt att veta om den klickningen innebär att det är den aktuella utredaren i fråga är den som har ansvaret för att då upprätta en kontakt mellan brottsoffer och brottsofferstödjande aktör, eller om det innebär att det finns ytterligare någon funktion som följer upp dessa klickningar och upprättar den kontakten. Beroende på hur varje utredare tolkar sitt eget ansvar bestämmer om brottsoffret i fråga informeras om brottsofferstöd eller ej. Tolkar de det som att det finns någon annan som följer upp och hanterar frågan kommer (kanske) brottsoffret inte informeras om det stöd som hen har rätt till och Polismyndigheten kommer inte uppfylla sina skyldigheter enligt förundersökningskungörelsen. Däremot går det att anta att de flesta som fyller i den rutan informerar om stöd eftersom de måste ha fört en konversation med brottsoffret om det för att veta att hen vill ha brottsofferstöd. Samma fråga gäller även den andra rutan, och i det fallet är det ännu otydligare vem som ansvar för att informera om brottsofferstödet.

Frågan blir ytterligare mer komplex när aspekten om befogenheter kommer in. När utredare inom Polismyndigheten *vet* att brottsoffret i fråga vill ha brottsofferstöd kan de informera om vilket brottsofferstöd som finns. De kan även förmedla brottsoffrets personuppgifter till en extern aktör efter att ett samtycke har medgivits då brottsoffret uttryckt att den vill ha brottsofferstöd. Men när utredare inom Polismyndigheten *tror* att brottsoffret vill ha brottsofferstöd är det inte lika enkelt att förmedla uppgifterna på samma sätt. Uppgifter om brottsutsatthet bör ses som känsliga och att polisen skulle lämna ut detta med personuppgifter till externa organisationer lyfter en fråga om sekretess och samtycke. För ett brottsoffer som inte vill ha en sådan kontakt, på grund av olika anledningar, kan ett utlämnande av dessa uppgifter och en icke godkänt kontaktsökande från en

stödorganisation vara integritetskränkande, skapa misstro till myndigheter och även bli rentav farligt för någon som lever i en utsatt situation.

Den kontakt som polisen har möjlighet att förmedla bör alltså ske genom samtycke. Att då fylla i en ruta att ett brottsoffer *tror* vilja ha brottsofferstöd, som (kanske) följs upp och genomförs av någon annan utan insikt i huruvida det samtycket faktiskt finns är problematiskt. Det är vidare bekymmersamt att det inte finns någon kunskap om detta skulle vara fallet, eller vad den ifyllda rutan innebär.

“Hur” Hydéns modell (Hydén, 2002, s.141–143 och 167–170) och mekanismer för ansvarsutkrävande inom Polismyndigheten försvinner i praktiken, vilket blir tydligt eftersom utredarna inte uttrycker några specifika idéer gällande föreskrifter om hur de eller andra funktioner i organisationen följer upp arbetet. Utan uppföljning minskar möjligheten till ansvarsutkrävande, vilket även försvagar Polismyndighetens roll som skyldighetsbärare. Detta innebär att brottsoffers rätt till vård och hälsa riskerar att bli ett arbiträrt förfarande.

8. Slutsatser och rekommendationer

I detta avslutande kapitel dras slutsatser om undersökningens resultat och svar av forskningsfrågorna, samt eventuella möjligheter för hur Polismyndigheten kan utveckla sitt brottsofferstöd föreslås. Sedan följer några rekommendationer om hur framtida forskning kan fortsätta att utveckla kunskapen om brottsofferstöd och brottsoffers rätt till vård och hälsa.

8.1 Slutsatser

Denna uppsats har gett indikationer för hur Polismyndigheten arbetar med brottsofferstöd och brottsoffers rätt till vård och hälsa, i policy och i praktik. Den har även belyst Polismyndigheten som skyldighetsbärare i frågan om brottsoffer och brottsofferstöd. Trots att det finns andra aktörer som arbetar med frågan är det nödvändigt att beakta Polismyndighetens betydelse som första bemötande instans, och hur de kan hjälpa brottsoffer få kontakt med relevanta aktörer som kan erbjuda dem vård bör inte förmildras eller tonas ned.

Men den potential som Polismyndigheten har i att vara den första myndigheten som möter brottsoffer och kunna hjälpa dem till adekvat vård försvinner i uppfattningar om andra aktörers större ansvar för frågan och otydliga riktlinjer om hur arbetet med brottsofferstöd ska bedrivas. Detta innebär att brottsoffers tillgång till vård och hälsa försvåras, och i värsta fall inte uppfylls alls. Det finns en förvirring gällande vad, vem och hur Polismyndighetens brottsofferstöd fungerar, både i policy och i praktiken. Dessutom är de policys som finns inte kända för de berörda inom organisationen.

Vidare finns det uppfattningar om att Polismyndighetens främsta uppdrag och ansvar är att verka brottsbekämpande och att bedriva utredningar där den brottsofferstödjande aspekten i möten med brottsoffer under förhör blir sekundär. Därtill finns det en upplevd värde- och målkonflikt gällande objektivitet och empati som hämmar utredare att arbeta brottsofferstödjande. Utredare inom Polismyndigheten uppfattar att deras arbete med brottsofferstöd till stor del handlar om att bedriva effektiva förundersökningar och att bemöta brottsoffer på ett respektfullt och empatiskt sätt. På så vis kopplas inte arbetet med brottsofferstöd i särskilt stor utsträckning ihop med brottsoffers rätt

till vård och hälsa. Detta trots att majoriteten av respondenterna arbetar med grova brott¹, där fysiska och psykiska konsekvenser som kräver medicinsk vård efter brottet inte är ovanligt.

Det finns dock en medvetenhet inom Polismyndigheten om skyldigheten att informera om andra externa aktörers brottsofferstöd och det framhävs som viktigt att brottsoffer erbjuds stöd. Socialtjänsten, ideella organisationer (så som BOJ) och målsägandebiträden är de andra aktörer som uppfattas ha det största ansvaret för brottsofferstöd och att brottsoffer ska tillgodoses rätten till vård och hälsa. Detta är något problematiskt eftersom ingen av de aktörerna utför eller har en skyldighet att erbjuda medicinsk vård. Vidare är ansvarsfördelningen inom Polismyndigheten gällande brottsofferstöd oklar och det finns ingen känd uppföljning av arbetet.

Fortsättningsvis riskerar brottsoffer att tillskrivas en roll i sitt eget ärende som är betingat med vissa skyldigheter, på grund av Polismyndighetens brottsofferstöd inte bara anses handla om att främja brottsoffers hälsa, utan även att stärka förtroendet för myndigheten och öka brottsbekämpningen genom att brottsoffer används som ett medel i rättsförfarandet.

Det viktigaste för Polismyndigheten och anställda inom organisationen som arbetar med brottsoffer är att ta till vara på den möjlighet de har som första bemötande instans att hjälpa brottsoffer realisera sin rätt till hälsa och vård, och då bör fokus ligga på att samverka och vara kontaktskapande till relevanta aktörer. Det finns självklart fördelar med att även utveckla arbetet kring ett gott bemötande och vikten det goda bemötandet bör inte underdrivas, tonas ned eller bytas ut på något sätt; men det går att ifrågasätta huruvida Polismyndigheten behöver utvecklas till att bli en vårdande instans, istället för att (utöver ett rimligt bemötande) ha ett fungerande system kring information om andra aktörer som faktiskt arbetar med medicinsk vård och kan tillgodose rätten till vård och hälsa genom att behandla fysiska och psykiska konsekvenser av det begångna brottet. Det centrala för Polismyndigheten för att brottsoffer ska få möjlighet att få tillgång till den vård och hälsa bör vara att arbeta med den faktiska skyldighet som de har, vilket är att informera om hur brottsoffer kan få den vården och hjälpen av andra aktörer. Genom att bygga upp en förståelse och kunskap inom myndigheten om brottsoffers rätt till hälsa och vård samt de aktörer som arbetar med detta kommer brottsoffer lättare få del av som det stöd och den vård som

---

¹ Bland annat våld i nära relation, sexualbrott och brott mot barn.

brottsoffret är berättigat till. Detta kan exempelvis göras genom uppdaterade policys, kontinuerliga utbildningar och möten med de faktiska aktörerna.

Vidare bör även rutinerna kring hur anställda inom Polismyndigheten ska arbeta med brottsofferstöd formaliseras och aktualiseras, genom exempelvis uppdaterade policydokument och utbildningar. De som möter brottsoffer bör känna till hur Polismyndighetens brottsofferstöd fungerar och vad det går ut på. Slutligen bör en rutin kring uppföljning av brottsofferstödet etableras, om en sådan inte redan finns (då bör den göras känd). Uppföljningen bör inte bara handla om en statistikföring kring hur många brottsoffer Polismyndigheten förmedlat en kontakt till en brottsofferstödande aktör, utan bör även granska varje ärende för att se huruvida brottsoffret faktiskt har erbjudits stöd eller ej. Detta bör göras för att säkerställa ett välfungerande brottsofferstöd inom Polismyndigheten.

8.2 Rekommendationer till framtida forskning

För att utveckla kunskapen om brottsoffer och brottsofferstöd bör fokus vidgas från Polismyndighetens ansvar till alla relevanta aktörer för frågan. Som uppsatsen indikerat finns det otydligheter gällande vilken eller vilka aktörer som har ett stipulerat ansvar för att tillgodose brottsoffers rätt till vård och hälsa, och inte bara att erbjuda stöd. Detta behöver klargöras för att aktörer ska kunna ta ansvar för sin del i frågan. I anslutning relation till detta rekommenderas en undersökning om vad begreppet brottsofferstöd innebär och bör innebära för olika aktörer att, för att reda ut vilka aktörer som kan göra och har ansvar för vad. Framtida forskning bör genomföras gällande roller, mandat och befogenheter inom och mellan offentliga aktörer som arbetar med brottsoffer. Detta behöver formuleras och förtydligas för alla inblandade aktörer för att underlätta en samverkan för att stärka brottsoffers rätt till vård och hälsa.

Ytterligare finns det anledning att undersöka hur rättighetsbaserat arbete och HRBA fungerar i relation till brottsofferfrågor, samt hur olika aktörer arbetar med detta. Trots att brottsoffer finns och behandlas i rum som vanligtvis kopplas till rättighetsfrågor (rättsväsendet) har mindre uppmärksamhet ägnats åt brottsofferfrågan utifrån HRBA, då brottsofferfrågan i stor utsträckning lyfts inom den kriminologiska forskningen som har andra teoretiska angreppssätt. Genom att utveckla kunskapen om brottsoffer och HRBA kan brottsoffer ges en agens och ett aktörskap som

möjligtvis kan utveckla deras tillgång till rättigheter. Det kan också möjligtvis minska uppfattningen av brottsoffer som passiva och försvarslösa, och minska risken för en sekundär traumatisering.

En stor del av den forskning som finns idag gällande brottsoffer och polisväsendet genomfördes innan Polisens omorganisering 2015. Detta öppnar upp för att följa upp samma forskning och jämföra olika brottsofferfrågor efter omorganiseringen för att se om det har lett till några förändringar kring hur myndigheten arbetar med brottsoffer.

Avslutningsvis kan ytterligare forskning bedrivas gällande Polismyndigheten brottsofferarbete, med fördel för brottsofferfrågan. Exempelvis kan förhållandet mellan synen på brottsofferarbete som en "mjuk" fråga och könsnormer undersökas och vad det har för betydelse för de som engagerar sig i frågan. Dessutom kan denna undersökning reproduceras genom att utöka antalet respondenter och undersöka fler polisregioner för en högre signifikans gällande resultaten då denna undersökning endast ger en indikation. Det hade även varit intressant att undersöka hur poliser i yttre tjänst arbetar med brottsoffers rätt till hälsa och vård.

9. Referenser

9.1 Lagar och offentliga tryck

Proposition 2013/14:110. *En ny organisation för polisen*. Stockholm: Justitiedepartementet. 2014. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2014/03/prop.-201314110/>.

Proposition 2000:01/79. *Stöd till brottsoffer*. Stockholm: Justitiedepartementet. 2001. <https://www.regeringen.se/contentassets/538a59762d4f4429aac327130918f5b3/stod-till-brottsoffer>.

SFS 1947:948. *Förundersökningskungörelse*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1996:1619. *Rättshjälpslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2014:1104. *Polisförordningen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2014:322. *Brottskadelag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2017:30. *Hälso- och sjukvårdslagen*. Stockholm: Socialdepartementet.

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12 of the Covenant)*, 11 August 2000, E/C.12/2000/4. <https://www.refworld.org/docid/4538838d0.html> (hämtad 2021-04-21).

UN General Assembly, *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power: resolution / adopted by the General Assembly, 29 November 1985, A/RES/40/34*. <https://www.refworld.org/docid/3b00f2275b.html> (hämtad 2021-03-01).

UN General Assembly, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 993, p. 3.
<https://www.refworld.org/docid/3ae6b36c0.html> (hämtad 2021-04-21).

9.2 Böcker, kapitel och e-böcker

Af Sandeberg, A & Ljungwald, C. (2012). Brottsofferjourens självbild, målgrupper och oberoende. Heber, A & Tiby, E & Wikman, S (red.). *Viktimologisk forskning - brottsoffer i teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB, 317–336.

Baier, M & Svensson, M & Nafstad, I. (2019). *Understanding Sociology of Law*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bergström, G & Svärd, P-A. (2018). Idé- och ideologianalys. Boréus, K. & Bergström, G (red.). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 133–176.

Boréus, K. & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4 uppl., Lund: Studentlitteratur AB.

Christie N. (1986) The Ideal Victim. In: Fattah E.A. (eds) *From Crime Policy to Victim Policy*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-08305-3_2.

Enarsson, T. (2013). *Brottsoffer i rättskedjan*. Uppsala: Iustus förlag AB.

Esaiasson, P. et al. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl., Stockholm: Wolters Kluwer.

Given, L. M. (2008). Codes and coding. *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods* (Vols. 1-0). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
<https://dx.doi.org/10.4135/9781412963909>.

Guest, G & MacQueen, K. M & Namey, E. E. (2014). Introduction to Applied Thematic Analysis. *Applied Thematic Analysis*. Thousand Oaks: SAGE publications, inc.
<https://www-doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.4135/9781483384436>.

Hydén, H. (2002). *Rättssociologi som rättsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Lindgren, M. (2004). *Brottsoffer i rättsprocessen*. Stockholm: Jure förlag AB.

Lindgren, M. & Rikspolisstyrelsen, (2003). *Brottsofferarbetet inom Polisen: en nationell handlingsplan*, Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Pettersson, S & Lindgren, M. (2013). Några avslutande reflektioner. Stiftelsen Tryggare Sverige. *Trygghet i fokus - om stöd till brottsdrabbade och brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Jure förlag AB.

Rikspolisstyrelsen. (2013). *Handbok för information till brottsoffer*. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Sharpland, J. (1986). Victim Assistance and the Criminal Justice System: The Victim's Perspective. Fattah, Ezzat A. (ed.). *From Crime Policy to Victim Policy - Reorienting the Justice System*. London: The Macmillan Press LTD, 218–233.

Skau, G M. 2018. *Mellan makt och hjälp*. 4 uppl., Stockholm: Liber.

9.3 Rapporter och artiklar

Bexell, M. (2005). *Exploring Responsibility: Public and Private in Human Rights Protection*. Lund: Department of Political Science.
<https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/4820173/26526.pdf>.

Brottsförebyggande rådet. (2007). *Brottsoffer - perspektiv på det brottsförebyggande arbetet*. ISBN 978-91-85664-60-3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2007-03-22-ideskrift-15.-brottsoffer.html?lang=sv>.

Brottsförebyggande rådet. (2009). *Förbättrat stöd till unga brottsoffer*. ISSN 1100–6676. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2009-05-29-forbattrat-stod-till-unga-brottsoffer.html>.

Brottsförebyggande rådet. (2010). *Brottsoffers kontakter med rättsväsendet*. ISBN 978–91-86027-47-6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2010-02-16-brottsoffers-kontakter-med-rattvasendet.html>.

Brottsförebyggande rådet. (2018). *Stöd till brottsoffer*. Stockholm: brottsförebyggande rådet.

<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2018-12-04-stod-till-brottsoffer.html>.

Harrington, F. (2012). *The concept and grounding of human rights*. Diss. University of Wisconsin. Madison. Tillgänglig: [https://search-](https://search-proquestcom.ezproxy.ub.gu.se/docview/1017548868?pq-origsite=primo)

[proquestcom.ezproxy.ub.gu.se/docview/1017548868?pq-origsite=primo](https://search-proquestcom.ezproxy.ub.gu.se/docview/1017548868?pq-origsite=primo).

Leth, G & Thurén, T. (2000). *Källkritik för internet*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar. <https://rib.msb.se/filer/pdf/27968.pdf> (hämtad 2021-03-24).

Lettevall, Tove. (2016). *Våldsutsatta kvinnor och ideala brottsoffer*. Masteruppsats, Umeå Universitet. Tillgänglig:

<https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:1075175/FULLTEXT01.pdf>

- Lindgren, M & Christianson, S. (1994). *Relationen mellan polis och brottsoffer i Stockholms Polismyndighet*. Stockholm: Polishögskolan.
- O'Neill, O. (2005). The dark side of human rights. *International Affairs*, 81(2), pp.427–439.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2005.00459.x>.
- Potts, H. (2008). *Accountability and the Right to the Highest Attainable Standard of Health*. Colchester: Univ. of Essex. <http://repository.essex.ac.uk/9717/1/accountability-right-highest-attainable-standard-health.pdf>.
- Socialstyrelsen. (2012). *Brottsoffer och deras närstående*. ISBN 978-91-87169-14-4. Västerås: Edita Västra Aros. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-3-22.pdf>.
- UN Office of the High Commissioner for Human Rights. (2008). *Fact Sheet No. 31, The Right to Health*. ISSN 1014–5567. tillgänglig: <https://www.refworld.org/docid/48625a742.html> (hämtad 2021-04-30).
- UN Office of the High Commissioner for Human Rights (2014), *Reproductive Rights are Human Rights: A Handbook for National Human Rights Institutions Published jointly with UNFPA and the Danish Institute for Human Rights*, HR/PUB/14/6, tillgänglig: <https://www.refworld.org/docid/5566d2984.html> (hämtad 2021-05-10).
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. ISBN 978-91-7307-352-3. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>.
- Yamin, A.E. & Cantor, R. (2014). Between Insurrectional Discourse and Operational Guidance: Challenges and Dilemmas in Implementing Human Rights-Based Approaches to Health. *Journal of Human Rights Practice*, 6(3), pp.451–485.

9.4 Hemsidor

Brottsofferjouren. (U.å.-(a)). *Begreppet brottsoffer*.

<https://www.brottsofferjouren.se/brottsofferstod/begreppet-brottsoffer/> (hämtad 2021-04-21).

Brottsofferjouren. (U.å.-(b)) .*Om oss*. <https://www.brottsofferjouren.se/om-oss/> (hämtad 2021-03-23).

Brottsoffermyndigheten. (2020). *Polisanmälan*. <https://www.brottsoffermyndigheten.se/utsatt-for-brott/polisanmalan> (hämtad 2021-01-27).

Brottsoffermyndigheten. (2019). *FN:s brottsdeklaration*.

<https://www.brottsoffermyndigheten.se/default.aspx?id=1624> (hämtad 2021-01-29).

European Network of National Human Rights Institutions. (U.å.). *Human Rights-Based Approach*. <http://ennhri.org/about-nhris/human-rights-based-approach/> (hämtad (2021-04-30)).

Kunskapsguiden. (2019). *Hälso- och sjukvårdens ansvar*. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/vald-i-nara-relationer/halso--och-sjukvardens-ansvar/> (hämtad 2021-01-27).

Nationellt Centrum för Kvinnofrid. (U.å.). *Polisens ansvar*.

<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/rattsvasendets-ansvar/polisens-ansvar/> (hämtad 2021-01-27).

Polisen. (2019). *Polismyndighetens organisation*. <https://polisen.se/om-polisen/organisation/> (hämtad 2021-01-27).

Sveriges Advokatsamfund. (U.å.). *Målsägandebiträden*.

<https://advokatjouren.advokatsamfundet.se/ratten-till-advokat/malsagandebitrade/>

(hämtad 2021-04-13).

9.5 Intervjuer

Intervju 1, utredare, Polismyndigheten region väst, 2021-03-04.

Intervju 2, utredare, Polismyndigheten region väst, 2021-03-05.

Intervju 3, utredare, Polismyndigheten region väst, 2021-04-05.

Intervju 4, utredare, Polismyndigheten region väst, 2021-04-07.

Intervju 5, utredare, Polismyndigheten region väst, 2021-04-07.

10. Bilagor

10.1 Inbjudan till intervju

Hej,

Mitt namn är Linnea Weinz och jag söker anställda utredare i Polisregion Väst till att delta i en intervjustudie om brottsofferstöd till min masteruppsats.

Uppsatsens syfte: att undersöka hur Polismyndigheten arbetar med brottsofferstöd, med fokus på rätten till vård och hälsa. Syftet är att undersöka strukturer och uppfattningar kring ansvar genom intervjuer, för att jämföra detta mot policy.

Om dig: du är en utredare eller anmälningssupptagare som har en regelbunden kontakt med brottsoffer. Det gäller alla typer av brottsoffer. Du är anställd i Polisregion Väst. Det spelar ingen roll hur länge du har varit yrkesverksam.

Min bakgrund: Jag läser masterprogrammet i mänskliga rättigheter vid Göteborgs Universitet och har tidigare läst Politices kandidat vid Uppsala Universitet. Jag har tidigare arbetat med Polismyndigheten genom min praktik hos Länsstyrelsen Västra Götaland, där jag nu även är anställd. Utöver min arbetslivserfarenhet har jag ett mångårigt intresse och engagemang för särskilt utsatta grupper, såsom exempelvis våldsutsatta och individer med psykisk ohälsa. Jag vill lära mig mer om hur dessa personer kan hjälpas och få stöd av myndigheter.

Viktigt att veta: din medverkan är helt frivillig och du kan avbryta intervjun när som helst om du skulle önska det. Inga namn eller annan information som kan identifiera dig kommer användas. Vissa citat kan användas i uppsatsen. Om du önskar kan du få ta del av uppsatsen när den är klar.

Intervjuerna kommer att genomföras digitalt på grund av pandemin. Det kan göras via Zoom, Skype eller telefon - vi kan enas om vad du känner dig mest bekväm med. Intervjuerna kommer att spelas in för att transkriberas. Inspelningsfunktionen via Zoom och Skype spelar både in ljud och bild, men delar upp det i två filer. Videoinspelningen raderas direkt. Under arbetets gång

förvaras ljudinspelningen och transkriberingen på en USB som bara jag har tillgång till. När uppsatsen är färdig kommer materialet förstöras.

Intervjun kommer ta cirka 45 minuter. Jag föreslår att intervjun genomförs någon gång under mars.

Har du några frågor eller vill medverka är du varmt välkommen att höra av dig!

Jag nås via mail eller telefon:

linneaweinz@gmail.com

+46*****

Med vänlig hälsning, Linnea Weinz

10.2 Intervjuguide

Inledning

- Kort presentation om mig
- Kort introduktion till studien
- Är det okej att spela in intervjun?
- Påminn om samtycke; de har rätt att avbryta intervjun, samt att de anonyma.
- Har du några frågor eller kommenterar innan vi börjar?

Formella frågor

- Vad var det som fick dig att vilja bli polis?
- Vilken yrkesbenämning har du?
- Hur länge har du arbetat i din yrkesroll?
- Har du tidigare erfarenhet av att jobba med brottsoffer?
- Hur arbetar du med brottsoffer idag?

Om rätten till vård och hälsa

- Vad innebär brottsofferstöd för dig?

- Vad tänker du på när jag säger brottsoffers rätt till vård och hälsa?
- Vet du om brottsoffer har någon lagstadgad rätt till att få vård och stöd?
- Vilken typ av stöd och hjälp kan brottsoffer få?
- Har Polismyndigheten någon möjlighet att hjälpa brottsoffer få tillgång till vård och hälsa?
  - Hur då?

Om organisationen

- Vad är syftet eller målet med polisens brottsofferarbete?
- Vad är Polismyndighetens roll när det kommer till brottsofferstöd?
  - Vad har polisen för skyldigheter gentemot brottsoffer?
    - Vad tycker du att det borde vara?
- Vet du om det finns det någon policy eller något stöd för dig i hur du ska arbeta med brottsofferstöd?
  - Vilka?
    - Använder du dem?
- Anser du att Polismyndighetens brottsofferstöd är välfungerande?
  - Varför/varför inte?
    - Vad kan utvecklas?

Ansvar och implementering

- Har Polismyndigheten något ansvar gentemot brottsoffer när det kommer till brottsofferstöd?
  - Vilket är det?
  - Finns det någon annan aktör som har ett större ansvar?
    - varför?
- Finns det något som hindrar dig eller är svårt i när du arbetar med brottsofferstöd?
  - Har du något förslag på hur det skulle kunna förbättras?
- Vad händer om du inte ger ett brottsoffer information om var hen kan få stöd och hjälp?
  - För dig?
  - För brottsoffret?

- Finns det någon konflikt mellan målet att ge brottsofferstöd och något annat mål inom myndigheten?
- Finns det någon uppföljning som Polismyndigheten gör gällande sitt brottsofferstöd?

Avslutning

- Finns det någon fråga som du önskar att jag hade ställt idag, som har inte har gjort?
- Finns det något mer angående Polismyndighetens brottsofferstöd som du skulle vilja berätta?
- Vill du att jag ska skicka transkriberingen till dig för att ge dig möjligheten att gå igenom faktafel?
- Finns det någon annan person med kunskap om Polismyndighetens brottsofferstöd som du tror skulle vara lämplig för mig att kontakta?
- Har du någon fråga innan vi avslutar intervjun?